

Cross border Action Plan for the Development and
Operation of an Executive Mechanism for the
Support and Promotion of Social Entrepreneurship
in the context of the Social Economy and Social
Innovation

Deliverable 3.3.4 : Methodology Model of
evaluation and dissemination of good practices at
national and international level

Department of Economics
Democritus University of Thrace

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Επιτελική Σύνοψη 3.3.4 Μεθοδολογικό μοντέλο αξιολόγησης και διάδοσης των καλών πρακτικών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Στο συγκεκριμένο παραδοτέο παρουσιάζεται ένα μεθοδολογικό μοντέλο για την αξιολόγηση των διαθέσιμων καλών πρακτικών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο ώστε να αναδειχθούν σημαντικά συμπεράσματα για τις ανάγκες της συγκεκριμένης αγοράς, για την εφαρμογή των καλών πρακτικών σε εθνικό επίπεδο και την αντιμετώπιση των κενών που πρέπει να καλυφθούν ώστε να έχει εφαρμογή η βέλτιστη πρακτική και στην Ελλάδα.

Με ζητούμενη την μεγέθυνση της ΚΑΛΟ ως εναλλακτικό μοντέλο οικονομικής δραστηριότητας, οι βέλτιστες πρακτικές εκτός από ιδέες και τεχνογνωσία για την επιτυχία τους, δίνουν και στοιχεία για την απόσταση μεταξύ των υφιστάμενων εθνικών δομών ή διαδικασιών και των ευρωπαϊκών που έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη τέτοιων βέλτιστων πρακτικών, με αποτέλεσμα να μπορεί να σχεδιαστεί η πολιτική για την βελτιστοποίηση των διαδικασιών της ΚΑΛΟ.

Για την αξιολόγηση των βέλτιστων πρακτικών αλλά και τη συλλογή πρωτογενών στοιχείων εφαρμόζονται και τα τρία γνωστά μοντέλα : η παρατήρηση και επεξεργασία διαθέσιμων στοιχείων, μελετών και αναφορών [ως λειτουργία αξιοποίησης υφιστάμενων στοιχείων], η συνέντευξη [ως λειτουργία για την συλλογή νέων στοιχείων, ενδεχομένως επικαιροποιημένων] και η δημιουργία ερωτηματολογίου [ως λειτουργία για την κωδικοποίηση και ταξινόμηση της πληροφορίας και την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων].

Η συνέντευξη και το ερωτηματολόγιο, αναπτύσσεται σε πλήρη συμβατότητα και αρμονία με το ερωτηματολόγιο της έρευνας πεδίου των ΚΟΙΣΝΕΠ της κλαδικής ανάλυσης ώστε να δημιουργηθεί μια αμφίδρομη σχέση τροφοδότησης στοιχείων και επαλήθευσης πληροφορίας.

Για την αξιολόγηση των καλών πρακτικών αλλά και την σύγκριση των υφιστάμενων ΚΟΙΣΝΕΠ με τις καλές πρακτικές χρησιμοποιείται ερωτηματολόγιο με μεικτό σχεδιασμό που περιλαμβάνει διχοτομικές ερωτήσεις, ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών και ερωτήσεις κλίμακας των 6 επιπέδων (Likert).

Ως μοντέλο αξιολόγησης επιλέγεται αυτή κατά Donald Kirkpatrick το οποίο αν και αρχικά αναπτύχθηκε για αξιολόγηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στη συνέχεια χρησιμοποιείται ευρύτερα για αξιολόγηση γνώσης και επιλογών στην επιχειρησιακή ανάλυση. Με βάση αυτή, εκτός από τις παραμέτρους «Αντιδράσεις», «Μάθηση», «Συμπεριφορά», «Αποτελέσματα», αξιολογούνται συνολικά οι αποδόσεις, η συγκρισιμότητα με άλλες ομοειδείς περιπτώσεις αλλά και ο βαθμός επίτευξης του ορισμένου σκοπού που έχουν θέσει.

Το παραδοτέο ολοκληρώνεται με την αποτύπωση των εμπειριών των ΚΟΙΝΣΕΠ σε τρία επίπεδα : εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές ενώ γίνεται και μια σαφής και συνεκτική αναφορά για τις στρατηγικές βέλτιστων πρακτικών με ενίσχυση της απασχολησιμότητας, του ηλικιακού εύρους των συμμετεχόντων, την ένταξη δράσεων για την ενέργεια και τη

κλιματική αλλαγή, την εκπαίδευση και την ουσιαστική αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Τέλος, αναφέρονται 12 ενδεικτικές βέλτιστες πρακτικές, όπου αξιολογούνται με βάση τη παραπάνω μεθοδολογία και γίνεται μια συγκριτική αποτύπωση για τις ιδιαιτερότητες και προοπτικές στην Ελλάδα.

Cross border Action Plan for the Development and
Operation of an Executive Mechanism for the
Support and Promotion of Social Entrepreneurship
in the context of the Social Economy and Social
Innovation

Deliverable 3.3.4 : Methodology Model of
evaluation and dissemination of good practices at
national and international level

Department of Economics
Democritus University of Thrace

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Executive Summary “3.3.4 Methodology Model of evaluation and dissemination of good practices at national and international level”.

In this context, a methodological model is presented for the evaluation of the available good practices at national and international level in order to highlight important conclusions for the needs of the specific market, for the implementation of good practices at the national level and to address the gaps that need to be filled, in order to apply the best practice in Greece as well.

With the aim of enlarging social economy (KALO) as an alternative model of economic activity, the best practices provide ideas and know-how for their success; also provide data on the gap between existing national structures or processes and European ones that have contributed to the development of such best practices. As a result, the policy for optimizing the procedures of KALO can be designed.

In order to evaluate the best practices and collect primary data, three known models are applied: the observation and processing of available data, studies and reports [as a function of utilizing existing data], the interview [as a function of collecting new data, possibly up-to-date] and creating a questionnaire [as a function of encoding and sorting information and drawing safe conclusions].

The interview and questionnaire are developed in full compatibility and harmony with the field research questionnaire of the KOISNEP field of the branch analysis in order to create a two-way relationship between data supply and verification of information. For the evaluation of good practices and the comparison of existing KOINSEP with them, a questionnaire with a mixed design is used, which includes dichotomous questions, multiple choice questions and Likert scale questions of 6 levels.

Donald Kirkpatrick methodology is chosen as the evaluation model, which, although originally developed for the evaluation of educational programs, is then more widely used for the evaluation of knowledge and options in business analysis. Based on this, in addition to the parameters "Reactions", "Learning", "Behavior", "Results", the overall performance, comparability with other similar cases and the degree of achievement of the specific purpose they have set are assessed.

The delivery is completed with the recording of KOISNEP experiences at three levels: national, European and international, while a clear and coherent report is made on best practices strategies to enhance employment, participants' age range, action and action integration, Climate change, education and the effective treatment of social exclusion. Finally, 12 indicative best practices are reported, where they are evaluated based on the above methodology and a comparative survey is made on the specifics and perspectives in Greece.

Interreg Greece-Bulgaria

Action Plan for Social Entrepreneurship

European Regional Development Fund

Cross border Action Plan for the Development
and Operation of an Executive Mechanism for
the Support and Promotion of Social
Entrepreneurship in the context of the Social
Economy and Social Innovation

Deliverable 3.3.4: Methodology Model of
evaluation and dissemination of good practices at
national and international level

Department of Economics

Democritus University of Thrace

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

The contents of this study are sole responsibility of Democritus University of Thrace and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, the participating countries, the Managing Authority and the Joint Secretariat

Περιεχόμενα

1. Επισκόπηση Κοινωνικής Οικονομίας, Βασικοί όροι και γενικά στοιχεία.....	3
1.1. Συνεκτική Ιστορική εξέλιξη.....	3
1.2. Κοινωνική οικονομία : ορισμοί, περιορισμοί και εννοιολογικός προσδιορισμός.....	5
1.3. Φορείς κοινωνικής οικονομίας, η κοινωνική επιχειρηματικότητα και οι Κοινωνικές επιχειρήσεις.....	8
1.4. Η εμπειρία και μεγέθη κοινωνικής οικονομίας από το Διεθνές και Ευρωπαϊκό περιβάλλον.....	10
1.5 Η εμπειρία και μεγέθη κοινωνικής οικονομίας στο Ελληνικό Πεδίο.....	14
1.6 Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση.....	15
2. Στρατηγική & βέλτιστες πολιτικές για τις Κοιν.Σ.Επ.	17
2. 1 Γενικό Πλαίσιο για την στρατηγική και τη θέση των Κοιν.Σ.Επ. σε Ευρώπη και Ελλάδα	17
2. 2 Στρατηγική και βέλτιστες πολιτικές στην ΕΕ για την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας.....	19
3. Περιπτώσεις καλών πρακτικών ΚοινΣΕπ στην ΕΕ.....	31
4. Περιπτώσεις καλών πρακτικών στην Ελλάδα.....	47
5. Ιδιαιτερότητες και προοπτικές στην Ελλάδα.....	56
Βιβλιογραφία:.....	59
Πηγές – Αναφορές :.....	59
Διαδικτυακοί τόποι :.....	60

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

1. Επισκόπηση Κοινωνικής Οικονομίας, Βασικοί όροι και γενικά στοιχεία.

1.1. Συνεκτική Ιστορική εξέλιξη

Η έννοια της κοινωνικής οικονομίας αποτελεί ένα διεπιστημονικό αντικείμενο τόσο της Οικονομίας όσο και άλλων Κοινωνικών επιστημών (Κοινωνιολογίας, Πολιτικής, Κυβερνητικής) με το οποίο απασχολείται η επιστημονική κοινότητα συστηματικά – σύμφωνα με τη βιβλιογραφία- περίπου από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, όμως ως αποτυπωμένη κοινωνική δράση προϋπάρχει από την εκκίνηση του Δυτικού Πολιτισμού από την Αρχαία Ελλάδα.

Πριν την συστηματική μελέτη, την έρευνα και την ταξινόμηση των όρων, η κοινωνική οικονομία εμφανίζεται στην Αρχαία Ελλάδα με την συγκέντρωση χρημάτων και διάθεση εργασίας ή άλλων πόρων για τελετουργίες, νεκρικές τελετές ή την κατασκευή δημόσιων έργων. Στην Αρχαία Ρώμη με τη δημιουργία συλλόγων βιοτεχνών. Στις ΗΠΑ εμφανίζεται μετά την οικονομική κρίση του 1873-1895 κυρίως για την φιλανθρωπική δράση και την υποστήριξη απόρων και αστέγων. Την ίδια περίοδο στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα εμφανίζεται με τη μορφή των συνεταιρισμών για την ανάπτυξη της Ναυτιλίας με την συμμετοχή στην κατασκευή και εκμετάλλευση εμπορικών πλοίων κυρίως στα μεγάλα λιμάνια και νησιά του Ιονίου και του Αιγαίου, αλλά και στην ηπειρωτική Ελλάδα με τους συνεταιρισμούς στα Αμπελάκια και τις εμπορικές νησίδες τους, στο τομέα της νηματοουργίας / υφαντουργίας. Ίσως πρόκειται και για τη πρώτη συστάδα (cluster) κοινωνικής οικονομίας που καταγράφεται ιστορικά.

Προφανώς η κοινωνική οικονομία μεταβάλλεται με τη πάροδο των χρόνων και τις κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές, όμως εντοπίζονται κάποια πυρηνικά στοιχεία που είναι αμετάβλητα κυρίως ως προς τους εξυπηρετούμενους στόχους και σκοπούς της δράσης, με την έμφαση στην κάλυψη της ανθρώπινης ανάγκης και όχι στην οικονομική ικανοποίηση.

Στο πεδίο της κοινωνικής οικονομίας, εντοπίζονται σοβαρές διαφορές στην ιστορική τους ανάπτυξη μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΕ. Κατά την τυποποίηση στις ΗΠΑ, η κοινωνική οικονομία είναι το αντικείμενο των Ιδρυμάτων (PF : Private Foundations), των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (NGOs : Non Government Organizations), ιδρύονται και χρηματοδοτούνται από επιχειρηματίες ή επιχειρήσεις, έχουν

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους, συνήθως δεν έχουν παραγωγική δραστηριότητα αλλά στηρίζουν την επιστημονική έρευνα και η λήψη των αποφάσεων γίνεται από τον επιχειρηματία ή την εταιρία που το ίδρυσε, με κατά τη κρίση τους διαφάνεια. Η δράση των παραπάνω φορέων, φαίνεται να ξεκινά περί το 1800 αλλά ενεργοποιείται και εντείνεται από το 1960 και έπειτα.

Στην Ευρώπη, η κοινωνική οικονομία σε ποιο ενεργές μορφές και τύπους, εμφανίζεται από τις αρχές του 1980 στην Μεγάλη Βρετανία για την αντιμετώπιση των συνεπειών των οικονομικών μεταρρυθμίσεων στη κοινωνία και στη συνέχεια σε άλλες χώρες από τις αρχές τις δεκαετίας του 1990 ως αντιμετώπιση των συνεπειών της μείωσης και συρρίκνωσης του κράτους πρόνοιας, ως είχε διαμορφωθεί. Όμως στην Μεγάλη Βρετανία εμφανίζονται από το 1790 λαϊκές ενώσεις και ταμεία αλληλοβοήθειας. Όμως η ουσιαστική οργάνωση και ανάπτυξη του πλαισίου της κοινωνικής οικονομίας ως προσδιορίζεται ακόμα και σήμερα, έχει την εκκίνησή της στην Γαλλία, όπου την ίδια δεκαετία (1970) συγκροτούνται συνεταιρισμοί και αλληλασφαλιστικές εταιρίες και παράλληλα συνδέονται σε μία ένωση (CNLAMCA). Επίσης στη Γαλλία, θεσμικά και νομικά ως πρώτη χώρα στην Ευρώπη αναγνωρίζει και προδιαγράφει διαδικασίες κοινωνικής οικονομίας το 1981 με ερευνητή και εισηγητή τον J. Delors. Τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη (Ολλανδία, Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία και νότια Γερμανία), συμπράξεις αγροτών και συνεταιρισμοί για προώθηση προϊόντων εμφανίζονται χρονικά σχεδόν παράλληλα (περί τα 1750) για την βελτίωση των διαπραγματευτικών θέσεων των παραγωγών στην αγορά πρώτων υλών και εφοδίων ή στη διακίνηση και πώληση.

Στην Ελλάδα, η κοινωνική οικονομία εκτός των άτυπων μορφών που προαναφέρθηκαν (Αρχαία Ελλάδα και περίοδο τουρκοκρατίας) έχει ακολουθήσει τους μετασχηματισμούς της με τη γνωστή υστέρηση χρόνων αλλά και με την εισαγωγή ιδιαιτεροτήτων που δημιουργούν ένα περιβάλλον εξαίρεσης έναντι των διεθνών πρακτικών. Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, ενώσεις αγροτών – παραγωγών αν και έχουν ενασχόληση με το πρωτογενή οικονομικό τομέα, εμφανίζονται και ως εκφραστές κοινωνικής οικονομίας. Επίσης από τον Αστικό Κώδικα προβλέπονταν από το 1980 η δημιουργία Αστικών μη κερδοσκοπικών εταιριών (ΑΜΚΕ), Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης, έως το 2011 (Ν.4019/2011 – ΦΕΚ 216^Α 30.09.2011) που για πρώτη φορά εισάγεται στο νομικό σύστημα της Χώρας οι έννοιες της κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Το νομικό πλαίσιο εξελίσσεται με την βελτιστοποίησή του από νέο εκτεταμένο νόμο 4430/2016 (ΦΕΚ 205 31.10.2016)

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

εισάγοντας και την έννοια «αλληλέγγυα οικονομία». Στην ΕΕ από το 1990 σταδιακά και συστηματικά αναπτύσσονται παράλληλες προσπάθειες στη κατεύθυνση της ταξινόμησης, κωδικοποίησης και οργάνωσης του θεσμικού και νοηματικού πλαισίου της κοινωνικής οικονομίας αλλά και της ουσιαστικής ενδυνάμωσής του, ως εργαλείο για την αντιμετώπιση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού και δευτερεύοντος ως οικονομικοί οργανισμοί για την αύξηση οικονομικών μεγεθών.

Συμπερασματικά, η κοινωνική οικονομία φαίνεται να συνυπάρχει με την σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία (1^η βιομηχανική επανάσταση 1770), ήταν στο περιθώριο των πολιτικών και των ερευνών, έχει επανέλθει δυναμικά στο προσκήνιο τα τελευταία 38 χρόνια και φαίνεται να καθιερώνεται και να ενισχύεται περαιτέρω.

1.2. Κοινωνική οικονομία : ορισμοί, περιορισμοί και εννοιολογικός προσδιορισμός.

Υπάρχει σε εξέλιξη μια επιστημονική προσπάθεια από Οικονομολόγους και Κοινωνιολόγους ή Πολιτικούς επιστήμονες να οριοθετηθεί με ακρίβεια ο όρος κοινωνική οικονομία. Η θεωρητικοποίηση και οριοθέτηση, εκτός του ότι βοηθάει τις πολιτικές (κυρίως σε επίπεδο ΕΕ) και τις θεσμικές / νομοπαρασκευαστικές διαδικασίες, έχει ως αποτέλεσμα και την ύπαρξη συγκεκριμένων δεικτών για τη μέτρηση του αποτελέσματος και της επίδρασης της κοινωνικής οικονομίας στη κοινωνία. Εκτός από αποσπασματικά στατιστικά στοιχεία τέτοιοι δείκτες δεν υπάρχουν.

Είναι δυσεπίτευκτο να παρουσιαστεί ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της Κοινωνικής Οικονομίας. Άλλωστε στις περισσότερες αναφορές, μελέτες ή έρευνες, αποφεύγεται επιμελώς να χρησιμοποιούνται ορισμοί με μονοδιάστατο προσανατολισμό, για αυτό και διατυπώνονται με πολλαπλότητα εκφράσεων όπου εκτός της κοινωνικής οικονομίας, συνυπάρχουν η «αλληλέγγυα οικονομία», η «εναλλακτική οικονομία», ο « τρίτος οικονομικός τομέας», «τριτογενές σύστημα», «Πλουραλιστική κοινωνική δραστηριότητα» ή και «συνεργατική οικονομία».

Περιγραφικά, το πεδίο της κοινωνικής οικονομία οριοθετείται ανάμεσα στον δημόσιο χώρο - πρώτος οικονομικός τομέας και στην ιδιωτική πρωτοβουλία –δεύτερος οικονομικός τομέας. Αναπτύσσεται κυρίως για να καλύψει τις κοινωνικές ανάγκες τις οποίες ο ιδιωτικός τομέας δεν διατίθεται να καλύψει λόγω μη ελκυστικού κέρδους ή

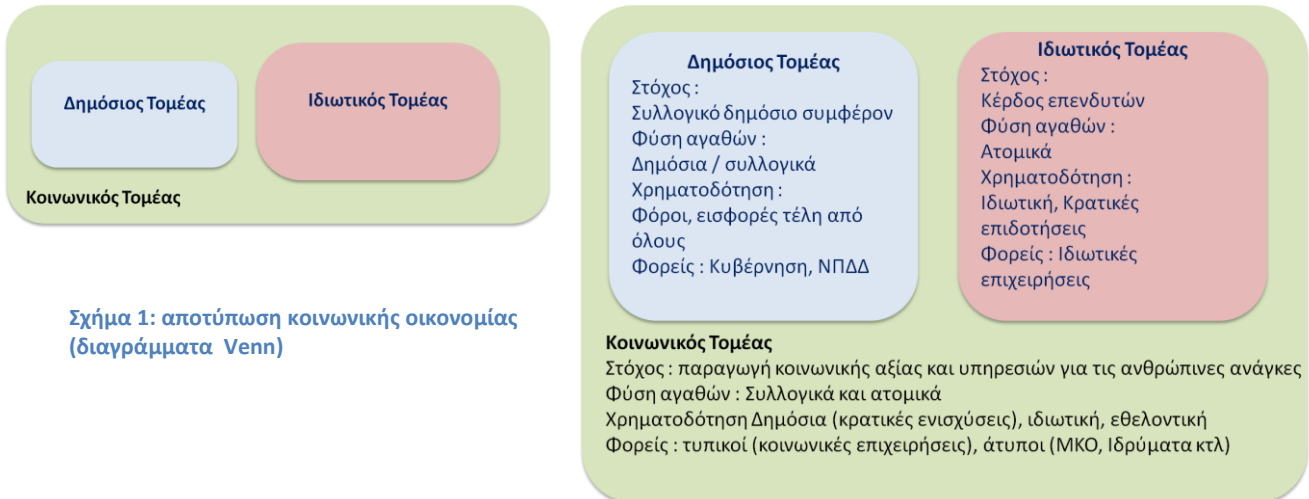

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

απουσίας υψηλού κέρδους και ο δημόσιος τομέας δεν δύναται λόγω απουσίας δημοσιονομικών πόρων και έλλειψης μέσων ή υποδομών.

Σε διαγράμματα Venn, η κοινωνική οικονομία μπορεί να παρουσιαστεί ως εξής :

Σχήμα 1: αποτύπωση κοινωνικής οικονομίας (διαγράμματα Venn)

Για λόγους πληρότητας και συναντίληψης, στο παρόν κείμενο, θεωρούνται ως ισοδύναμοι και χρησιμοποιούνται οι ακόλουθοι ορισμοί για την **κοινωνική οικονομία**:

- ☑ Είναι υπολειμματική οικονομία μεταξύ των δύο τυπικών μορφών οικονομίας (Mertens 1999),
- ☑ Είναι η οικονομία του μη κέρδους, μέσω της ελεύθερης συμμετοχής και της εθελοντικής δέσμευσης για ένα κοινό σκοπό (Westlund 2003),
- ☑ Είναι οι οικονομικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται συνεργατικά συστήματα με κοινές αξίες από αμοιβαία μέλη εντός τριών αρχών (1) να έχουν αυτονομία διοίκησης, (2) να έχουν δημοκρατικές διαδικασίες διοίκησης και (3) η παροχή υπηρεσιών να μην αποσκοπεί πρώτιστα στο κέρδος (Defourny & Develteve 1999),
- ☑ Είναι οι δραστηριότητες ενώσεων προσώπων και όχι κεφαλαίων που δραστηριοποιούνται με στόχο την κάλυψη αναγκών της κοινωνίας που δεν ικανοποιούνται ή ικανοποιούνται πλημμελώς από το Κράτος ή την Αγορά στη βάση τεσσάρων τουλάχιστον αρχών (1) εκούσια ελεύθερη συμμετοχή, (2) ισότητα μελών, (3) δημοκρατική λήψη απόφασης και (4) βιώσιμη λειτουργία (Τ. Νικολόπουλος – Δ. Καπογιάννης 2014),

- Είναι ο τρίτος οικονομικός τομέας που δημιουργεί συνέργειες μεταξύ των τοπικών αρχών, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας δημιουργώντας θέσεις εργασίας και νέες υπηρεσίες οικονομικά ανεκτές και βιώσιμες (Lipietz 2001),

Η πλέον πρόσφατη εννοιολογική προσέγγιση της κοινωνικής οικονομίας από την ΕΕ (2017) και αναφέρεται ότι κοινωνική οικονομία είναι αυτή που έχει τις ακόλουθες αρχές :

1. Υπεροχή του ατόμου και του κοινωνικού στόχου έναντι του κεφαλαίου,
2. Εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή μελών,
3. Δημοκρατικός έλεγχος από τους συμμετέχοντες,
4. Συνδυασμός των συμφερόντων των συμμετεχόντων (μελών, χρηστών και κοινωνικού συνόλου),
5. Προάσπιση της αρχής της αλληλεγγύης
6. Αυτόνομη διαχείριση και ανεξαρτησία από δημόσιες αρχές
7. Το μεγαλύτερο ποσοστό πλεονάσματος να χρησιμοποιείται για την επίτευξη στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης, υπηρεσιών συμφέροντος των μελών και του κοινωνικού συνόλου.

Στην Ελληνική Νομοθεσία ακολουθείται ο ορισμός του Ν.4019/2011 ο οποίος είναι και από τους ευρύτερους και ταυτόχρονα ακριβέστερους αναφέροντας ότι : κοινωνική οικονομία είναι το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών, παραγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, των οποίων ο καταστατικός σκοπός είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους και η εξυπηρέτηση των γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων.

Προφανώς στη βιβλιογραφία, υπάρχουν και άλλοι ορισμοί και πλήθος περιγραφών. Επιλέγονται οι συγκεκριμένοι όμως που επηρεάζουν και αναφέρονται τόσο στην Ελληνική πραγματικότητα αλλά και στη μελέτη περιπτώσεων που παρουσιάζονται.

Είναι σαφές ότι στο τίτλο «κοινωνική οικονομία» συναθροίζονται πολλά διαφορετικά καθεστάτα και μοντέλα οικονομικών δραστηριοτήτων, από συλλογικές πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται ανάμεσα στον Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα.

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

1.3. Φορείς κοινωνικής οικονομίας, η κοινωνική επιχειρηματικότητα και οι Κοινωνικές επιχειρήσεις.

Η έκφραση της κοινωνικής οικονομίας, γίνεται μέσω των φορέων της. Σε αντίθεση με τη δυσκολία ορισμού της κοινωνικής οικονομίας, όσο αφορά τους φορείς της, η ταξινόμηση και η οργάνωση είναι σε σαφέστερο πεδίο, αν και υπάρχει μια πλειάδα προσεγγίσεων με διαφορετικά κριτήρια και χαρακτηριστικά.

Αρχικά υπάρχουν δύο προσεγγίσεις ως προς την ταξινόμηση των φορέων κοινωνικής οικονομίας : της Ευρωπαϊκής προσέγγισης βασισμένη στην αρχιτεκτονική της κοινωνικής οικονομίας κατά J. Delors και της Αμερικάνικης προσέγγισης κατά J. Rifkin όπου είναι σαφώς επηρεασμένη από την σχεδόν ανυπαρξία κοινωνικών υπηρεσιών στην οικονομία των ΗΠΑ. Η κοινωνική οικονομία κατά Rifkin αποβλέπει σε μια εθελοντική αναδιανομή πλούτου από τον δεύτερο οικονομικό τομέα (Ιδιωτικό) προς την κοινωνία, συμπληρώνοντας τον ρόλο του Κράτους. Η κοινωνική οικονομία συνδέεται περισσότερο με τον μη κερδοσκοπικό τομέα, οι κοινωνικοί δεσμοί υπερέχουν των οικονομικών. Η έκφραση της κοινωνικής οικονομίας είναι τα Ιδρύματα, η Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, ο Εθελοντικές Οργανώσεις όπου εκφράζουν την αλληλοβοήθεια και την αλληλεγγύη.

Τα δύο διαφορετικά πλαίσια για τους φορείς κοινωνικής οικονομίας, εμφανίζονται στον ακόλουθο πίνακα :

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Κριτήρια	ΕΕ	ΗΠΑ
Εκφραστής	Jacques Delors	Jeremy Rifkin
Εκκίνηση	Αποτέλεσμα Συλλογικής δράσης	Επιχειρηματίας ή επιχείρηση
Στόχοι	Πρωτίστως Κοινωνικοί	Κοινωνικοί και Οικονομικοί
Σκοπός	Δημιουργία Κοινωνικής αξίας	Δημιουργία κοινωνικής και οικονομικής αξίας
Δράση	Οδηγείται από την αποστολή	Ισορροπία αποστολής - αγοράς
Λήψη απόφασης	Δημοκρατική – συμμετοχική	Επιχειρηματίας, ορισμένη διοίκηση
Χρηματοδότηση	Ιδιωτικά κεφάλαια, κρατικές επιχορηγήσεις	Ιδιωτικά κεφάλαια,
Προορισμός εισοδημάτων	Προς την επίτευξη του στόχου και σκοπού	Επενδύσεις ή διανομή στους ιδιοκτήτες
Βασικό Αντικείμενο	Κοινωνική υπηρεσία, εργασία	Έρευνα, καινοτομία, Εκπαίδευση
Κοινωνικοί φορείς	<ol style="list-style-type: none"> 1. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (Κοιν.Σ.Επ). 2. Συνεταιρισμοί 3. Ταμεία Αλληλοβοήθειας 4. Ευρωπαϊκά προγράμματα 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Φιλανθρωπικά Ιδρύματα 2. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις 3. Ιδιωτικά Ιδρύματα 4. Ταμεία Αλληλοβοήθειας

Πίνακας 1: Κοινωνική οικονομία - οι προσεγγίσεις ΕΕ και ΗΠΑ

Αν και φαίνεται να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των δύο μοντέλων, από το 2011 παρατηρείται μια σύγκλιση από πλευράς της ΕΕ, με την έγκριση και έκδοση «Πράσινη Βίβλος για την προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη» που προσιδιάζει με την Αμερικάνικη προσέγγιση κυρίως ως προς τους εκφραστές – κοινωνικοί φορείς της κοινωνικής οικονομίας.

Ακολουθώντας την Ευρωπαϊκή τυπολογία για τους φορείς της κοινωνικής οικονομίας, προσδιορίζονται οι κατηγορίες της:

Άτυπης κοινωνικής οικονομίας : που δεν περιλαμβάνει χρηματική συναλλαγή αλλά παροχή υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης, αλληλεγγύης, φιλανθρωπίας. Σε αυτή τη κατηγορία εντάσσονται οι Μη Κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), τα Ιδιωτικά Φιλανθρωπικά και Κοινωφελή Ιδρύματα, οι Αστικές Μη Κερδοσκοπικές επιχειρήσεις (ΑΜΚΕ).

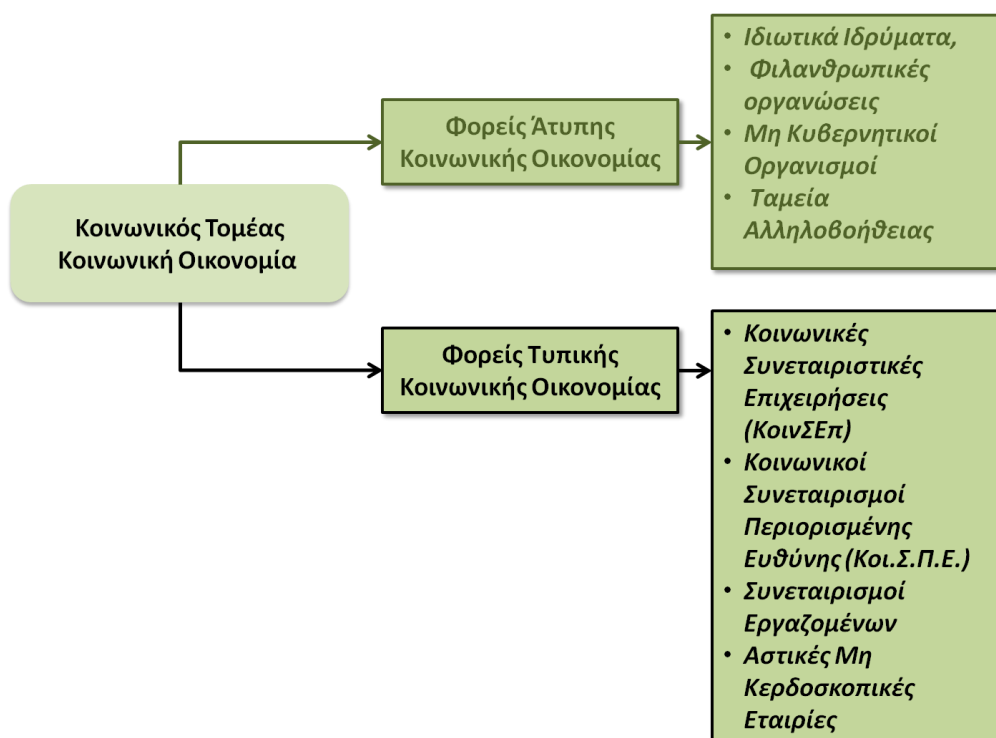

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Τυπικής (ή κανονιστικής) κοινωνικής Οικονομίας : που εκτός από παροχή υπηρεσίας περιλαμβάνεται και χρηματική συναλλαγή όχι υποχρεωτικά από τον ωφελούμενο. Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται : **Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ)**. Σε βιβλιογραφία αναφέρεται και ο όρος κανονιστική, υπό την έννοια ότι υπάγονται σε νομικές / κανονιστικές διατάξεις τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Σχηματικά θα μπορούσε να αποδοθεί :

Σχήμα 2 : οργάνωση φορέων κοινωνικής οικονομίας

Η παρούσα στην εξέλιξή της αφορά τις **Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις** ενώ όπου υπάρχουν και αριθμητικά στοιχεία για άλλους φορείς, αναφέρονται διακριτά.

1.4. Η εμπειρία και μεγέθη κοινωνικής οικονομίας από το Διεθνές και Ευρωπαϊκό περιβάλλον

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Η εμπειρία της κοινωνικής οικονομίας στο διεθνές περιβάλλον είναι αποτυπωμένη σε πλήθος αναφορών, ερευνών και μελετών. Για τη πληρότητα δε του θέματος, αναφέρονται στοιχεία τόσο από το μοντέλο των ΗΠΑ όσο και από την ΕΕ.

Όσο αφορά το μοντέλο της κοινωνικής οικονομίας (ως άτυπης κοινωνικής οικονομίας στην ΕΕ) που υλοποιείται μέσω προσωπικών ή φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, ΜΚΟ (NGOs), και κάποια ταμεία αλληλοβοήθειας ή αλληλασφάλισης, τα ακόλουθα στοιχεία αν και επιγραμματικά είναι δηλωτικά :

- Το 2017 έχουν καταγραφεί 87.430 ιδρύματα (φιλανθρωπικά και προσωπικά)
- Το 2014, η απόδοση των ιδρυμάτων υπερβαίνει τα 54 Β\$.
- Από το 2012 έως και το 2017 που υπάρχουν στοιχεία, το μεγαλύτερο προσωπικό ίδρυμα είναι το Bill & Melinda Gates Foundation με συνολική προσφορά 3.2 Β\$ σε όλο το Πλανήτη.
- Έως το 2016, υπήρχαν περισσότερες από 120.000 μη κερδοσκοπικές οργανώσεις (προφανώς εκτός των Ιδρυμάτων). Κάποιες από αυτές είναι διεθνώς γνωστές όπως : TED, The Human Society, Livestrong, Invisible Children, Oxfam, American Diabetes Association, save the children.

Στις ΗΠΑ, υπάρχει ανεξάρτητη αρχή που βαθμονομεί και βαθμολογεί τα στοιχεία και τις δράσεις των ιδρυμάτων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων (General Authority of foundations) σε κάθε πολιτεία, ενώ υποχρεούνται να αναφέρουν τα οικονομικά στοιχεία τους στο διαδικτυακό τόπο.

Η εμπειρία της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ευρωπαϊκή ένωση όπως έχει αναφερθεί έχει μια διαφορετική ερμηνεία και ένα διαφορετικό περιεχόμενο. Αν και υπάρχουν πολλές αναφορές (reports) και έρευνες για το πραγματικό μέγεθος και την επίδραση της κοινωνικής οικονομίας στην ΕΕ, δεν υπάρχει μια αξιόπιστη και έγκαιρη καταγραφή της, ίσως επειδή ακόμα είναι εκτός συστημάτων της Eurostat. Οι ακόλουθοι πίνακες από διαφορετικές αναφορές, απεικονίζουν σε αριθμητικά μεγέθη κατ' αρχήν το μέγεθος τη κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη.

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Πληθυσμός ΚοινΣΕΠ	Μέλη	Εργαζόμενοι	Κύκλος Εργασιών [B €]
Αυστρία	1.684	3.185.800	37.235	10,22
Βέλγιο	338	400.000	6.846	5,94
Γαλλία	22.517	26.106.829	1.217.466	306,9
Ιταλία	39.600	12.620.000	1.150.200	150,3
Ισπανία	20.050	7.296.629	290.221	61
Μεγάλη Βρετανία	6.800	14.913.093	33.829	51,14

Πίνακας 2 : Επιλεκτικά Στοιχεία Κ.Ο. στην Ευρώπη (Πηγή Quintana Cocolina 2016, 2th Best Practice Report)

Χώρα	Πληθυσμός Κοινωνικών Επιχειρήσεων	Εκτίμηση αριθμού εργαζομένων
Βέλγιο	18.074	371.000
Γαλλία	107.828	N/A
Ιρλανδία	3.376	> 25.000
Ιταλία	94.030	558.487
Πολωνία	20.784	82.162
Σλοβακία	900	N/A
Ισπανία	16.164	> 35.000

Πίνακας 3 : Επιλεγμένα Στοιχεία Κ.Ο. χωρών ΕΕ (Πηγή : 5th Italian Business Forum for SE)

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Απασχόληση στη κοινωνική Οικονομία	[%] ποσοστό της συνολικής απασχόλησης
Αυστρία	233.530	5,7%
Βέλγιο	462.540	10,30%
Βουλγαρία	121.300	3,97%
Κύπρος	5.070	1,32%
Τσεχική Δημοκρατία	160.909	3,28%
Δανία	195.490	7,22%
Εσθονία	37.850	6,63%
Φινλανδία	187.210	7,65%
Γαλλία	2.318.541	9,02%
Γερμανία	2.458.584	6,35%
Ελλάδα	117.123	2,67%
Ουγγαρία	178.210	4,71%
Ιρλανδία	98.744	5,34%
Ιταλία	2.228.010	9,74%
Ισπανία	1.243.157	6,74%
Λετονία	4.400	0,05%
Λιθουανία	8.976	0,67%
Λουξεμβούργο	16.119	7,3%
Μάλτα	1.680	1,02%
Πολωνία	592.600	10,23%
Πορτογαλία	251.100	5,04%
Ρουμανία	163.537	1,77%
Σλοβακία	44.901	1,94%
Σλοβενία	7.090	0,73%
Σουηδία	507.210	11,16%
Ηνωμένο Βασίλειο	1.633.004	5.64%

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Πίνακας 4 : Μέγεθος εργαζομένων Κοινωνικής Οικονομίας ΕΕ (Πηγή : ΕΟΚΕ σύνοψη έκθεσης 2012-2014)

Σημειώνεται ότι η επέκταση και η νομοθετική θεμελίωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση έγινε κατά τα τελευταία έτη παράλληλα με τον λειτουργικό και διοικητικό εκσυγχρονισμό των διαδικασιών. Το 2011 Ισπανία, Ελλάδα, 2013 Πορτογαλία, 2014 Γαλλία (η 12^η αναθεώρηση και εκσυγχρονισμός νομοθεσίας από το 1981) και το 2016 η Ρουμανία και Ελλάδα (αναθεώρηση / εκσυγχρονισμός) είναι οι καταγραφές.

Κάποια ποσοτικά ή ποιοτικά στοιχεία από τις χώρες της ΕΕ, για την κοινωνική οικονομία και τις κοινωνικές επιχειρήσεις είναι :

- Και τα 29 κράτη μέλη της ΕΕ έχουν ανεπτυγμένο εθνικό νομικό πλαίσιο για τις κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική οικονομία αλλά σε 6 από αυτά, οι ορισμοί είναι λιγότερο αναλυτικοί και σαφείς,
- Σχεδόν σε όλα τα κράτη προβλέπεται αυτονομία από την πολιτεία, ενώ στην Πορτογαλία και Ιταλία με σαφήνεια δεν επιτρέπεται η συμμετοχή της πολιτείας στις Κοιν.Σ.Επ.
- Στην Φινλανδία, Λιθουανία, Πολωνία, Σλοβακία και Σουηδία οι Κοιν.Σ.Επ. εξετάζονται και επιδοτούνται μόνο ως προς την ένταξη στην εργασία (WISEs : Work Integration Social Enterprises), αποκλείοντας άλλες μορφές ως προς τις εταιρικές ωφέλειες.
- Με τον ΕΚ 346/2013 θεσπίζεται το Ευρωπαϊκό Ταμείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (ΕΤΚΕ) για τη χρηματοδότηση σύστασης και υποστήριξης λειτουργίας.
- Η ΕΕ υπολογίζει ότι υπάρχουν συνολικά 2 εκατομμύρια νομικά πρόσωπα ως ΚοινΣΕπ και άλλοι φορείς κοινωνικής οικονομίας, με κύκλο εργασιών το 10% όλης της ΕΕ. Επίσης 11 εκατομμύρια εργαζόμενοι που αντιστοιχούν στο 6% του εργατικού δυναμικού είναι ενταγμένοι σε τέτοιες δομές.
- Οι περισσότερες ΚοινΣΕπ είναι πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες (SMEs) επιχειρήσεις για τα κριτήρια της ΕΕ

1.5 Η εμπειρία και μεγέθη κοινωνικής οικονομίας στο Ελληνικό Πεδίο

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Η εμπειρία στην Ελλάδα για την κοινωνική οικονομία, δεν εκφεύγει των χαρακτηριστικών όλων των άλλων οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Με βάση το νέο ενιαίο μητρώο που τηρείται στο Υπουργείο Εργασίας, έως τις 11.10.2018 υπήρχαν 1.221 επιχειρήσεις. Με βάση τα συνολικά στοιχεία από όλα τα μητρώα, προκύπτει ακόμα μια ασάφεια για το πραγματικό μέγεθος του οικοσυστήματος. Τα πλέον επίσημα στοιχεία αναφέρουν :

☒	Ενεργός αριθμός ΚοινΣΕπ και ΚοιΣΠΕ (παλαιού μητρώου)	300-400
☒	Αριθμός ΚοινΣΕπ στο νέο μητρώο του νέου νόμου	246
☒	Αριθμός άλλων κοινωνικών επιχειρήσεων (ΑΜΚΕ)	27
☒	Εκτιμώμενος αριθμός εταιριών ΚΑΛΟ	573-673
☒	Άτυπες οντότητες	400-600
☒	Μη εγγεγραμμένοι φορείς με νομική ισχύ	263

Τα ανωτέρω μεγέθη δεν μπορούν να συνδέονται με τα παλαιότερα στοιχεία του πίνακα 4.

Με βάση τα παραπάνω, είναι σε εξέλιξη η δημιουργία νέων ασφαλών στοιχείων για το μέγεθος του οικοσυστήματος των εταιριών και σχημάτων ΚΑΛΟ στην Ελλάδα.

1.6 Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση

Είναι ίσως η βασικότερη έκφραση της κοινωνικής οικονομίας και αναμφίβολα η πολυπληθέστερη κατηγορία φορέων κοινωνικής οικονομίας στην Ε.Ε. Η Κοιν.Σ.Επ. παρά το γεγονός ότι έχουν κοινωνική «κατεύθυνση», δε παύει να είναι επιχείρηση. Αυτό σημαίνει ότι οι Κοιν.Σ.Επ. :

1. Πρέπει να έχουν σαφή και συμβατό με τη νομοθεσία : όραμα, αποστολή, στρατηγική και εταιρική κουλτούρα,
2. Έχουν εσωτερική οργάνωση : διοίκηση, τμήματα, διαδικασίες, ενώ μπορεί να έχουν και πιστοποιήσεις,
3. Χρειάζονται οικονομοτεχνικές / λογιστικές υπηρεσίες, νομικές υπηρεσίες ή και συμβουλευτικές υπηρεσίες για την λειτουργία τους,
4. Έχουν νομικές και φορολογικές / ασφαλιστικές υποχρεώσεις ως κάθε επιχείρηση,

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

5. Είναι ιδιωτικά νομικά πρόσωπα, θεσμικά ανεξάρτητα από Κυβερνητικούς οργανισμούς,
6. Είναι αυτοδιοικούμενες επιχειρήσεις,
7. Πρέπει να είναι χρηματοοικονομικά βιώσιμες για να μπορέσουν να λειτουργούν αποτελεσματικά,
8. Έχουν την δυνατότητα δικτύωσης με άλλες Κοιν.Σ.Επ. ή με άλλα δίκτυα προώθησης στην Ελλάδα και στην ΕΕ,
9. Έχουν την δυνατότητα να χρηματοδοτηθούν από προγράμματα ενίσχυσης ΜΜΕ του ΕΣΠΑ ή από τον Εθνικό Αναπτυξιακό Νόμο,
10. Μπορούν να συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις αλλά και ιδιωτικές συμβάσεις.

Συνεπώς, η Κοιν.Σ.Επ. ως προς το εύρος επιχειρηματικής και επιχειρησιακής λειτουργίας, προσιδιάζει με ιδιωτική κεφαλαιουχική επιχείρηση. Τα πεδία που αλλάζουν σημαντικά και διαμορφώνουν το χαρακτήρα της Κοιν.Σ.Επ. είναι στο θεσμικό πλαίσιο ως ακολούθως:

1. Η μετοχική σύνθεση και η συγκρότηση των μελών που την αποτελούν,
2. Ο τρόπος λήψης των αποφάσεων (συμμετοχική διαδικασία και δημοκρατικότερη διαδικασία),
3. Ο τρόπος διάθεσης των κερδών / πλεονασμάτων της χρήσης, και
4. Η εστίαση στην κοινωνική επίδραση.

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

2. Στρατηγική & βέλτιστες πολιτικές για τις Κοιν.Σ.Επ.

2.1 Γενικό Πλαίσιο για την στρατηγική και τη θέση των Κοιν.Σ.Επ. σε Ευρώπη και Ελλάδα

Η Στρατηγική για την Ευρώπη 2020 και η Ευρωπαϊκή Πολιτική έχει εντάξει την κοινωνική οικονομία εντός όλων των θεματικών στόχων της, ως ένα εργαλείο για :

1. Την ενίσχυση της απασχόλησης στο ελάχιστο όριο του 75% για το ηλικιακό πεδίο 20-64 χρόνων,
2. Την συμμετοχή των κοινωνικών επιχειρήσεων σε δράσεις έρευνας και ανάπτυξης,
3. Την επίτευξη ή την συμβολή της επίτευξης των στόχων για τη κλιματική αλλαγή και την ενέργεια
4. Την επίτευξη ή την συμβολή της επίτευξης των στόχων για την εκπαίδευση,
5. Την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού,

Ενώ παράλληλα συμβάλει και στις τρεις προτεραιότητες πολιτικής (Βιώσιμη Ανάπτυξη, Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, Έξυπνη Ανάπτυξη).

Ζητούμενο στοιχείο είναι η περαιτέρω εγκαθίδρυση και ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας μέσω των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων που φαίνεται να εντάσσονται και στις τρεις προτεραιότητες πολιτικής και στους πέντε θεματικούς στόχους.

Για να επιτευχθεί αυτό, χρειάζεται :

1. Να ενισχυθούν επιπλέον οι κυβερνητικές πολιτικές για την ενθάρρυνση της ίδρυσης και λειτουργίας των ΚοινΣΕπ. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχουν οι κανονισμοί των διαρθρωτικών ταμείων και του ευρωπαϊκού ταμείου κοινωνικής επιχειρηματικότητας που ευνοούν την χρηματοδότηση των ΚοινΣΕπ. Στο Ελληνικό πεδίο, προβλέπεται πλέον η συμμετοχή των ΚοινΣΕπ, στις προσκλήσεις για την ενίσχυση των επιχειρήσεων μέσω των προγραμμάτων ΕΣΠΑ τόσο σε εθνικό (ΤΕΠ) όσο και σε περιφερειακό επίπεδο (ΠΕΠ).
2. Να βελτιωθούν οι συνθήκες λειτουργίας των ΚοινΣΕπ. Σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο αναγνωρίζεται η ιδιαιτερότητα και η ευαλωτότητα / τρωτότητα των ΚοινΣΕπ με αποτέλεσμα να υπάρχουν κάποιες ευνοϊκές πολιτικές (φορολογικό και ασφαλιστικό πλαίσιο, διατήρηση επιδομάτων στα μέλη) που όμως δεν

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

πρέπει να υπερβούν τα όρια για την αρχή του υγιούς ανταγωνισμού, της κρατικής ενίσχυσης ή της διακριτικής μεταχείρισης των επιχειρήσεων.

3. Να ενδυναμωθούν οι συμμετέχοντες στην ΚοινΣΕπ, ώστε και να μπορούν να αναπτύξουν μια βιώσιμη επιχείρηση και να παρέχουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους με υψηλούς ποιοτικούς δείκτες ή υψηλά ποιοτικές τεχνικές προδιαγραφές. Η ενδυνάμωση αυτή γίνεται τόσο με εκπαιδευτικά προγράμματα δια βίου μάθησης / κατάρτισης όσο και με διοικητικές εξαιρέσεις ως προς τη λειτουργία της κοινωνικής επιχείρησης.

Με βάση τις υφιστάμενες αναφορές, η Ελλάδα βρίσκεται εντός των πέντε χωρών που έχουν την υψηλότερη βαθμολογία στην υποστήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων (Γαλλία, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ελλάδα και Ιταλία). Αν υπολογιστεί το γεγονός ότι μόλις το 2011 εντάσσεται στο νομικό σύστημα της Χώρας η κοινωνική επιχείρηση (ενώ προϋπήρχαν άλλες μορφές όπως οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, οι ενώσεις παραγωγών, τα ιδρύματα και οι αστικές μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις) και το 2016 γίνεται μια διεύρυνση και επικαιροποίηση του θεσμικού πλαισίου, φαίνεται στο τυπικό μέρος ότι η Ελλάδα έχει όλες τις προϋποθέσεις όχι απλά για την επωφελή λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων αλλά διαθέτει το πλέον ευνοϊκό περιβάλλον. Όμως, στο ουσιαστικό μέρος, η Ελλάδα και στο τομέα της κοινωνικής οικονομίας, δεν διαθέτει ένα πραγματικό φιλικό περιβάλλον λειτουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων. Αυτό φαίνεται από τα ακόλουθα ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία :

1. Δεν εντοπίζεται καμία αναφορά ελληνικής ΚοινΣΕπ ως βέλτιστη πρακτική στις αναφορές της ΕΕ –όσες τουλάχιστον χρησιμοποιήθηκαν για την παρούσα έκθεση,
2. Δεν εντοπίζεται καμία αναφορά Ελληνικής ΚοινΣΕπ σε θέματα πρωτοτυπίας / καινοτομίας ή έρευνας,
3. Δεν εντοπίζεται καμία αναφορά Ελληνικής ΚοινΣΕπ με μέλη κάτω των τριάντα, στις τριάντα καλύτερες (έρευνα του Forbes 30 under 30 Europe Social Entrepreneurs)
4. Αν και φαίνονται πιο παραγωγικές και ανταγωνιστικές λόγω της προσωπικής αφοσίωσης των εργαζομένων και μελών της, σε σχέση με την Ε.Ε. οι αμοιβές είναι πολύ χαμηλότερες, οι προοπτικές καριέρας πολύ περιορισμένες και η επαγγελματική αστάθεια μεγαλύτερη. Αυτό διαπιστώνεται και από τα οικονομικά μεγέθη των Ελληνικών έναντι των Ευρωπαϊκών ΚοινΣΕπ.

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

5. Σε σχέση με το προηγούμενο, θα μπορούσε να αναδειχθεί το επιχείρημα του περιορισμένου μεγέθους της αγοράς. Όμως, οι Ελληνικές ΚοινΣΕπ, δεν συμμετέχουν στη δικτύωση και στις θερμοκοιτίδες ως οι αντίστοιχες Ευρωπαϊκές ενώ δεν εντοπίζεται συμμετοχή και στη καινοτομία.

Από τα παραπάνω συνάγονται τα ασφαλή συμπεράσματα ότι οι ΚοινΣΕπ στην Ελλάδα έχουν: (α) μεγάλο έλλειμμα στρατηγικής, (β) μεγάλο έλλειμμα εκπαίδευσης και διαβίου μάθησης για την επιχειρηματικότητα στα μέλη τους, (γ) περιορισμένη έως ανύπαρκτη εξωστρέφεια – δικτύωση. Αυτά τα ελλείμματα είτε έχουν αντιμετωπιστεί είτε μπορούν να αντιμετωπιστούν με τις προτεινόμενες βέλτιστες πρακτικές που ακολουθούν.

2.2 Στρατηγική και βέλτιστες πολιτικές στην ΕΕ για την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με τις αναλύσεις της ΕΕ, έχουν προσδιορισθεί κάποιες περιπτώσεις χωρών ως **βέλτιστες πρακτικές – βέλτιστες πολιτικές** για την ενδυνάμωση της Κοινωνικής Οικονομίας και των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων. Κάποιες πολιτικές έχουν εκκινήσει ως προς την εφαρμογή τους, αλλά δεν υπάρχουν ακόμα μετρήσιμα στοιχεία αποτελεσμάτων. Κάποιες άλλες από στατικά στοιχεία και μετρήσεις άλλων μεγεθών, προκύπτει η αποτελεσματικότητά τους με έμμεσο τρόπο.

Συνεκτικά παρουσιάζονται ακόλουθες περιπτώσεις με την μορφή πίνακα (οριζόντια διάταξη σελίδων).

Από τις δεκαεννέα (19) συνολικά πολιτικές που παρουσιάζονται, αναδεικνύονται σαφή συμπεράσματα για την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας σε επίπεδο Ευρώπης ως στρατηγική και βέλτιστες πρακτικές που είναι τα ακόλουθα:

1. Τα κράτη – μέλη Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία συγκροτούν αναμφίβολα την πρώτη ταχύτητα των Χωρών που ενδυναμώνουν την κοινωνική οικονομία και τις ΚοινΣΕπ, με ευφυείς πολιτικές. Έχοντας μια μακρά ιστορική παράδοση αλλά και υψηλό επίπεδο οργάνωσης δημόσιας διοίκησης, εφαρμόζουν πολιτικές σε όλα τα επίπεδα που έχουν στοχευμένα αποτελέσματα και επιτυχίες.

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

2. Τα κράτη του Βορρά, με εξαίρεση κάποιες αποσπασματικές πολιτικές από Φιλανδία και Σουηδία δεν έχουν υψηλή προτεραιότητα την κοινωνική οικονομία.
3. Χώρες όπως η Πορτογαλία, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Βουλγαρία, Πολωνία και Ρουμανία, προσπαθούν να ενισχύσουν την κοινωνική οικονομία και τις ΚοινΣΕπ, αλλά προς το παρόν μάλλον αναποτελεσματικά με βάση και τα διαθέσιμα στοιχεία που υπάρχουν.
4. Βέλγιο, Ολλανδία και Ουγγαρία είναι σαφώς στη τρίτη ταχύτητα για τον Τρίτο Οικονομικό Τομέα.

Συμπερασματικά : η Ευρωπαϊκή Ένωση σε επίπεδο διακήρυξης, πρόθεσης και πολιτικής βούλησης έχει εξαιρετικά ψηλά την κοινωνική οικονομία ως προτεραιότητα, όπως φαίνεται και από τη τελευταία αναφορά : European Social Fund Post 2020 εντασσόμενη όμως στην ευρύτερη έννοια περί «ενδυνάμωσης του κοινωνικού πυλώνα» της ΕΕ.

Επίσης η τοπική αυτοδιοίκηση αναδεικνύεται σε ισχυρό πόλο για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας που συνδυάζεται και με την τοπική ανάπτυξη.

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Τύπος Καλής πρακτικής	Στοιχεία
Ρουμανία	Νομοθετική	<p>Νόμος Νο.219 (Ιούλιος 2015) και Υ.Α. 585/2016.</p> <p>Το πλαίσιο καθορίζει πλήρως και με σαφήνεια όλα τα θέματα της κοινωνικής οικονομίας. Καθιερώνει πιστοποιητικό κοινωνικής επιχειρηματικότητας και ρυθμίζει πλήρως τις σχέσεις με την Δημόσια Διοίκηση. Καθιερώνονται σαφή κριτήρια υπαγωγής ως κοινωνική επιχείρηση καθώς και σαφή και αναλυτικά κριτήρια επιδοτήσεων / ενισχύσεων. Εξελίσσει και βελτιώνει το νομοθετικό πλαίσιο της Ισπανίας που θεωρείται από τα πληρέστερα στην ΕΕ.</p>
Γαλλία	Πολιτική / Διοικητική	<p>Συμφωνία για τις Κοινωνικές επιχειρήσεις και την Κοινωνική Οικονομία (2014)</p> <p>Πρόκειται για ένα διοικητικό εγχειρίδιο που ενσωματώνει τόσο τη νομοθεσία όσο και τις διοικητικές πράξεις για την σύσταση κοινωνικής επιχείρησης. Προβλέπει επίσης τις οικονομικές ενισχύσεις αλλά και χρηματοδοτήσεις από ιδιωτικά κεφάλαια με ευνοϊκούς όρους φορολογίας. Η κοινωνική επιχείρηση υπογράφει την σύμβαση της συμφωνίας για να μπορεί να έχει τα προβλεπόμενα οφέλη.</p>
Πολωνία	Διοικητική / Οργανωτική	<p>Εθνικό Πρόγραμμα Κοινωνικής Οικονομίας – Επιτροπή Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας.</p> <p>Η επιτροπή υπάγεται απευθείας στον ΠΘ και έχει κανονιστικές και διοικητικές αρμοδιότητες οριζόντια σε Υπουργεία και Δήμους. Δημιουργήθηκε το 2008 και βρίσκεται σε διαρκή επανακαθορισμό δράσεων μέσω ενός ευρύτατου συστήματος διαβούλευσης. Κάποιες από τις αρμοδιότητές της είναι : (1) η εθνική στρατηγική για την κοινωνική οικονομία, (2) η σύνταξη προδιαγραφών για τις κοινωνικές επιχειρήσεις, (3) η συγγραφή ετήσιας έκθεσης, (4) παρακολούθηση των εφαρμογών της κοινωνικής οικονομίας, (5) διατύπωση απόψεων προς την ΕΕ για την κοινωνική οικονομία, (6) έκδοση αδειών κοινωνικών επιχειρήσεων και παρακολούθησης</p>

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Τύπος Καλής πρακτικής	Στοιχεία
		των δραστηριοτήτων τους υπό τη μορφή παρατηρητηρίου.
Γαλλία Γαλλία (συνέχεια)	Πολιτική / Διοικητική	Τοπικός φορέας συνεργατικής οικονομίας (PTCE) Ξεκίνησε το 2000 και ενισχύθηκε το 2003 και το 2015. Πρόκειται για ένα είδος επιμελητηρίου ή αυτοδιοικούμενης ένωσης, που έχει ως στόχο την προώθηση της αγροτικής οικονομίας μέσω συνεργασιών. Υπάρχουν 50 τέτοιοι οργανισμοί όπου έχουν έσοδα τόσο από τη συμμετοχή τους σε Ευρωπαϊκά προγράμματα όσο και από συνδρομές των μελών κοινωνικών επιχειρήσεων. Παρέχουν επίσης και συμβουλευτικές υπηρεσίες και αξιολογούνται με κριτήρια κυρίως ποσοτικά από την ανάπτυξη των μελών τους.
Ισπανία	Πολιτική / Οικονομική	Εθνικό Σχέδιο 2014-2020 για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική ένταξη Η Ισπανία είναι μια χώρα που έχει σημαντική οικονομική ανάπτυξη μέσω της κοινωνικής οικονομίας ειδικά στη περίοδο της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Επίσης είναι η πρώτη χώρα που δημιούργησε ένα πληρέστατο θεσμικό πλαίσιο το 2011 για τη κοινωνική οικονομία. Μέσω του ΕΠ «Κοινωνική ένταξη και κοινωνική οικονομία» προβλέπει πόρους 800 εκ. ευρώ τα οποία προωθούνται στοχευμένα στις κοινωνικές επιχειρήσεις για την υλοποίηση στόχων της Ατζέντας «Ευρώπη 2020». Επίσης μέσω ΕΠ «Αγορά Εργασίας και ενεργητικές μορφές απασχόλησης», χρηματοδοτείται επίσης στοχευμένα με 80 εκατομμύρια ευρώ η δημιουργία της Ισπανικής Συνομοσπονδίας Εργαζομένων Κοινωνικής Οικονομίας (CEPES) που έχει ένα μεικτό ρόλο επιμελητηρίου, συμβουλευτικής, οργάνωσης και προώθησης εργαζομένων στις κοινωνικές επιχειρήσεις αλλά και τη διασύνδεση αυτών με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις ή το δημόσιο τομέα.
Βουλγαρία	Πολιτική / Οργανωτική	Εθνικό Σχέδιο Κοινωνικής Οικονομίας [2014-2017]

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Τύπος Καλής πρακτικής	Στοιχεία
		Είναι τμήμα του Εθνικού Κοινωνικού Σχεδίου και Προγράμματος για την στήριξη της κοινωνίας και των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και την διανομή των επιδομάτων. Δημιουργήθηκε στο Υπουργείο Εργασίας μια ειδική Γενική Διεύθυνση για την δημιουργία πολιτικών και προγραμμάτων για την κοινωνική οικονομία. Καθιερώθηκε εθνικό βραβείο κοινωνικής οικονομίας, ετήσιο φόρουμ υπό την αιγίδα και υλοποίηση του Υπουργείου. Ιδιαίτερο σημείο είναι η διασύνδεσή του με την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος, παρέχοντας ιδιαίτερα μέτρα στήριξης στους γονείς των εργαζομένων στις κοινωνικές επιχειρήσεις, ειδικά όταν γίνονται γονείς κατά την διάρκεια της εργασίας τους σε αυτές ή όταν είναι μέλη σε αυτές.
Πορτογαλία	Διοικητική / Οργανωτική	Λογαριασμοί Στατιστικής Παρακολούθησης Η Πορτογαλία είναι η πρώτη και η μόνη χώρα που έχει αναγνωρίσει ότι η ύπαρξη ακριβών και αναλυτικών στατιστικών στοιχείων υπερβαίνει τις δράσεις ευαισθητοποίησης και προβολής και έχει αναδείξει τα στατιστικά στοιχεία ως ένα αποφασιστικό μέσο επιχειρησιακής και πολιτικής σχεδίασης. Από το 2013 καθιέρωσε και παρακολουθεί συστηματικά την βάση LBES ως ένα σύνολο δορυφορικών λογαριασμών για την κοινωνική οικονομία, έχοντας πλέον δύο διετής σειρές (2015, 2017). Για τεχνικούς, νομιμοποιητικούς και συγκριτικούς λόγους οι δορυφορικοί λογαριασμοί περιλαμβάνουν όλους τους δείκτες που είναι καθιερωμένοι σε όλα τα κράτη μέλη και παρακολουθούν διαχρονικά και συστηματικά τις εξελίξεις στην κοινωνική οικονομία. Η πλατφόρμα είναι βέλτιστη πρακτική και πρόκειται να ακολουθηθεί και από την Eurostat το 2019.
Γαλλία – Γερμανία	Εθνική διακρατική συμφωνία	Στο πλαίσιο μιας ολιστικής και αναθεωρητικής προσέγγισης για την κοινωνική οικονομία, η Γαλλία καθιέρωσε την κινητοποίηση πόρων και συνεργειών και από άλλα Υπουργεία εκτός των παραδοσιακών για την εργασία και τις κοινωνικές υποθέσεις. Με συμφωνίες πλαίσια με άλλα

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Τύπος Καλής πρακτικής	Στοιχεία
Γαλλία – Γερμανία (συνέχεια)		<p>Υπουργεία όπως της Εθνικής Παιδείας και της Οικονομίας, δημιουργήθηκαν ψηφιακές πλατφόρμες για την εκπαίδευση των ενδιαφερομένων, την συλλογή, συγκέντρωση και διάχυση περιπτώσεων ή ευκαιριών για την κοινωνική οικονομία και της συνεργατικές επιχειρήσεις μέσω της Συνεργατικής Σχολής (L' economie Sociale Partenaire de l' Ecole de la Republique (ESPER). Παράλληλα υπάρχουν συστηματικές δράσεις για την ενδυνάμωση της κοινωνικής οικονομίας από τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τη καθιέρωση σχολικών συνεργατικών σχημάτων για τις σχολικές δραστηριότητες (φωτογραφίες, κεραμικά, εκθέσεις, φεστιβάλ). Η ESPER συνδέεται επίσης με το κεντρικό γραφείο συνεργασίας σχολίων (OCCE) που προϋπάρχει από το 1928 και έχει 5 εκατομμύρια μέλη και 51.000 συνεταιρισμούς κοινωνικής οικονομίας στα σχολεία.</p> <p>Το 2014, επεκτάθηκε αυτή η δράση σε διακρατική συμφωνία με την Γερμανία, με την δημιουργία στη δεύτερη χώρα των μαθητικών συνεταιρισμών (Schülergenossenschaften) με δραστηριότητες όπως πώληση τοπικών προϊόντων χειροτεχνίας, παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης ηλεκτρονικών υπολογιστών σε μεγάλης ηλικίας πολίτες. Η στόχευση είναι η ενίσχυση των διαδικασιών μάθησης σε οικονομικά ζητήματα, επιχειρηματικότητα, ένταξη στην εργασία και αειφόρο ανάπτυξη. Οι μαθητικές συνεταιριστικές εταιρίες είναι αυτοδιοίκητες από μαθητές με συγκεκριμένες υποχρεώσεις διαφάνειας, λογοδοσίας οικονομικών στοιχείων, ενώ τα πλεονάσματα προωθούνται στα σχολεία αποκλειστικά.</p>
Γαλλία Ισπανία Πορτογαλία Ιταλία	Πολιτική / Διασύνδεση εκπαίδευσης με κοινωνική οικονομία	<p>Τα κράτη μέλη Γαλλία, Ισπανία, Πορτογαλία και Ιταλία έχουν καθιερώσει στα δημόσια ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, μεταπτυχιακά ή διδακτορικά προγράμματα εστιασμένα στην κοινωνική οικονομία και στην ανάδειξη των ευκαιριών για την διεύρυνσή της. Παράλληλα έχουν δημιουργηθεί διαπανεπιστημιακά δίκτυα όπως CIRIEC, EMES, RedEnuies RIUESS, ADDES είτε μεταξύ των ιδρυμάτων των χωρών αυτών είτε με τη συμμετοχή ιδρυμάτων άλλων χωρών όπως η</p>

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Τύπος Καλής πρακτικής	Στοιχεία
		Γερμανία, Ολλανδία, Βέλγιο με στόχο την διοχέτευση καινοτομίας προς τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Έχει καθιερωθεί και ανάλογο βραβείο Young Leaders για τις καινοτόμες και καλές πρακτικές των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων του μαθητικού τομέα
Ιταλία & Ουγγαρία	Πολιτική / Οικονομική	Μείωση φορολογίας φυσικών προσώπων μέσω της παροχής κεφαλαίων σε ΚοινΣΕπ. Αρχικά στην Ιταλία και Ουγγαρία αλλά και συνέχεια και σε άλλα κράτη μέλη (Πορτογαλία, Ρουμανία, Πολωνία) έχει καθιερωθεί φοροαπαλλαγή ή μείωση του φόρου των φυσικών προσώπων, όταν διοχετεύουν χρήματα με την μορφή εισφορών σε κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις για την επέκταση των δραστηριοτήτων τους. Πρόκειται για μια εθελοντική εισφορά μη επιστρεπτέα και μη κερδοσκοπική των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων από όλο το εύρος των φορολογουμένων, χωρίς όμως ανταποδοτικό όφελος, ως μια παραλλαγή της εταιρίας λαϊκής βάσης. Οι ΚοινΣΕπ με την οικονομική ενίσχυση που λαμβάνουν, επιστρέφουν το όφελος στη τοπική κοινωνία που τις χρηματοδοτεί. Υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά κράτος μέλος. Για παράδειγμα στην ίδια κατηγορία δωρεών των πολιτών εντάσσονται και οι δωρεές για την εκκλησία, τα πολιτικά κόμματα, κοινωνικά ιδρύματα (γηροκομεία) ή υποτροφίες μέσω των Δήμων. Τα μεγέθη των χρημάτων που συγκεντρώνονται είναι μεγάλα, και ποικίλουν ανάλογα με το κράτος – μέλος, έχουν όμως ένα εύρος από 242 έως και 500+ εκατομμύρια ευρώ (Ιταλία).
Ισπανία Φιλανδία	Πολιτική / Οικονομική	Συστήματα Λοταρίας και παιγνίων – Ισπανία : ONCE Φιλανδία Veikkaus Fintoto (ex. RAY). Ο Οργανισμός ONCE στην Ισπανία είναι ένας μη κυβερνητικός οργανισμός της κοινωνικής οικονομίας που ασχολείται με την υποστήριξη των λειτουργικών ΑΜΕΑ (τυφλών, κωφάλαλων, μη αρτιμελών ατόμων ή άτομα με ορθοπεδικά / νευρομυϊκά προβλήματα). Στόχος του είναι να

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Τύπος Καλής πρακτικής	Στοιχεία
		<p>προωθεί ΑΜΕΑ στην αγορά εργασίας. Ιδρύθηκε το 1938 και πλέον είναι ένας πολυεθνικός οργανισμός με επέκταση στις λατινόφωνες χώρες με το ίδιο αντικείμενο. Ο ετήσιος προϋπολογισμός του για την λειτουργία του υπερβαίνει τα 230 εκ. ευρώ. Τα έσοδά του προέρχονται από fee της εθνικής λοταρίας και εκδίδει και ο ίδιος μια λοταρία. Επειδή έχει συστηματική κρατική χρηματοδότηση αν και κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση εντάσσεται στις βέλτιστες πρακτικές της πολιτείας και όχι των κοινωνικών επιχειρήσεων.</p> <p>Φιλανδία Veikkaus Fintoto (ex. RAY). Στη Φιλανδία δημιουργήθηκε το 2017 ένα νέο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, εποπτευόμενου από το Δημόσιο με την επωνυμία Veikkaus & Fintoto που απορρόφησε και τον προηγούμενο κρατικό οργανισμό λαχείων και προγνωστικών ενώ διαχειρίζεται και τα συστήματα ηλεκτρονικών παιγνίων (slot machines). Μέρος των εσόδων των λαχείων και των στοιχημάτων, της τάξης του 1,3% προωθείται στο δημόσιο για την χρηματοδότηση της κοινωνικής οικονομίας.</p>
Ιταλία	Πολιτική / Οικονομία	<p>Δημιουργία ταμείων κοινωνικής οικονομίας. Η Ιταλία έχει αναπτύξει ένα πρωτότυπο μοντέλο χρηματοδότησης κοινωνικής οικονομίας από τις μεγάλες κοινωνικές επιχειρήσεις ή τους δευτεροβάθμιους και τριτοβάθμιους συνεργατικούς φορείς. Από το πλεόνασμά τους, καταβάλουν υποχρεωτικά έως το 3% σε ένα ταμείο που το διαχειρίζεται το Υπουργείο Οικονομικών, το οποίο συγκεντρώνει τα χρήματα και τα αναδιανέμει για συγκεκριμένες δράσεις υποστήριξης κοινωνικής οικονομίας. Επίσης προωθούνται είτε και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, είτε στις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις ως χρηματοδοτική βοήθεια (μικροδάνεια).</p>

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Τύπος Καλής πρακτικής	Στοιχεία
Ιταλία	Πολιτική / Οικονομία	<p>Ανάληψη υπερχρεωμένων εταιριών από συνεταιρισμούς εργαζομένων (Νόμος Marcora 1985 και βελτιστοποίηση 2001.</p> <p>Η Ιταλία το 1985 με το Νόμο Marcora, επέτρεψε και προέτρεψε σε υπερχρεωμένες επιχειρήσεις ή σε επιχειρήσεις επαπειλούμενες από χρεωκοπία να αναληφθεί η λειτουργία τους από ένα συνεργατικό μοντέλο εργαζομένων που θα αναλάμβανε την διοίκηση και τη λειτουργία της επιχείρησης ως μέτοχος με όριο ποσοστού 51%. Επίσης επέτρεψε και προέτρεψε τα μεγάλα τριτοβάθμια συνδικαλιστικά σωματεία να συμμετέχουν με όριο το 25% και να χρηματοδοτούν τις επιχειρήσεις αυτές. Η χρηματοδότηση προέρχονταν από το Ταμείο Marcora που προέβλεπε ο Νόμος, με πηγή εσόδων : (α) το κρατικό προϋπολογισμό, (β) μικρό τμήμα των ασφαλιστικών εισφορών και (γ) μικρό τμήμα από τις κρατήσεις στις δημόσιες προμήθειες.</p> <p>Αποτέλεσμα αυτού του νόμου είναι 370 περιπτώσεις με διασφάλιση 14.500 θέσεων εργασίας και ταυτόχρονα την συνολική αύξηση των διαθεσίμων των μεγάλων συνδικαλιστικών σωματείων (CGIL, CISL & UIL) κατά 90 εκατομμύρια ευρώ περίπου.</p> <p>Διακοπή του νόμου από την ΕΕ, διότι θεωρήθηκαν κρατικές ενισχύσεις το 2010.</p>
Ισπανία	Πολιτική / Οικονομία	<p>Κεφαλαιοποίηση επιδομάτων ανεργίας για ίδρυση ΚοινΣΕπ.</p> <p>Πρόκειται για ένα καινοτόμο οικονομικό μέτρο που τέθηκε σε ισχύ με το νόμο RD 1044/1985 και βρίσκεται σε ισχύ έως και σήμερα. Το μέτρο συνίσταται στην κεφαλαιοποίηση των επιδομάτων ανεργίας ενός έτους για όσους ανέργους επιθυμούν να συστήσουν και να λειτουργήσουν για τουλάχιστο μια πενταετία, ΚοινΣΕπ ή άλλο φορέα κοινωνικής οικονομίας. Με βάση τα στοιχεία της Ισπανικής Κυβέρνησης, το μέτρο αυτό έχει ιδιαίτερα θετικό αντίκτυπο αφού έως και 10.000 άνεργοι το έτος, επανεντάσσονται στην αγορά εργασίας σχεδόν άμεσα. Το 2000 υπήρξε μια επέκταση της συγκεκριμένης πολιτικής όπου επιπλέον για ένα έτος, το Υπουργείο Εργασίας</p>

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Τύπος Καλής πρακτικής	Στοιχεία
		κάλυπτε και τις εργοδοτικές εισφορές επίσης για ένα ημερολογιακό έτος, ενδυναμώνοντας την βιωσιμότητα της κοινωνικής επιχείρησης.
Βέλγιο	Πολιτική / Οικονομία	Δημόσιος φορέας χρηματοδότησης Βαλλονίας (Societe Wallone). Δημιουργήθηκε ένα ταμείο αλληλοβοήθειας και μικροχρηματοδότησης με ευνοϊκούς όρους, το οποίο χρηματοδοτούσε 1 ευρώ για κάθε 1 ευρώ ιδιωτικής συμμετοχής μελών των ΚοινΣΕπ, με ανώτατο όριο τις 200.000 €. Στόχος ήταν να δημιουργηθούν μεγάλες ΚοινΣΕπ με πολλά μέλη και ισχυρές υποδομές. Σε τρία χρόνια λειτουργίας έχει χρηματοδοτήσει 37 επιχειρήσεις με συνολικά 3.000.000 € και το 80% αυτών είναι καθιερωμένες επιχειρήσεις.
Γαλλία, Ισπανία Πορτογαλία	Πολιτική / Δημόσια Διοίκηση, Οργάνωση.	Ενίσχυση των ΚοινΣΕπ μέσω των Επιμελητηρίων. Τόσο στη Γαλλία όσο και στην Ισπανία, τα Επιμελητήρια όλων των μορφών και τύπων, είτε εθνικά είτε περιφερειακά / τοπικά εντάσσουν υποχρεωτικά ενέργειες για την ενίσχυση των ΚοινΣΕπ, μέσω υπηρεσιών όπως : νομική καθοδήγηση, συμβουλευτική, οικονομική διαχείριση, συμμετοχή σε δημόσιες συμβάσεις. Στη Γαλλία από το 2004 και στην Ισπανία από το 2011, έχουν δημιουργηθεί και συνομοσπονδίες κοινωνικών επιχειρήσεων ως κοινωνικοί εταίροι (SSE και CEPES αντίστοιχα) για τον θεσμικό διάλογο με τις Αρχές. Το 2017 ακολούθησε και η Πορτογαλία με την δημιουργία ανάλογου φορέα (CESP) στον οποίον συμμετέχουν και άλλοι φορείς όπως η Εθνική Συνομοσπονδία Ιδρυμάτων Αλληλεγγύης (CNIS) και επαγγελματικά ταμεία.
Βέλγιο	Πολιτική / Τοπική αυτοδιοίκηση	Δίκτυο γραφείων ανάπτυξης κοινωνικής οικονομίας (agence-conseil en économie sociale). Από το 2004 δημιουργούνται στις τοπικές αρχές (δήμοι) γραφεία ανάπτυξης κοινωνικής

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Τύπος Καλής πρακτικής	Στοιχεία
		οικονομίας για τη παροχή τεχνικής βοήθειας, συμβουλευτικές, εκπαίδευσης στελεχών, νομική υποστήριξη και φοροτεχνική υποστήριξη στις ΚοινΣΕπ. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις κατέβαλαν ένα μικρό αντίτιμο (< 1% των πλεονασμάτων τους με όριο τα 32.000 €) για τις υπηρεσίες αυτές κλιμακωτά, πέρα από τη χρηματοδότηση από τοπικούς πόρους. Το ίδιο μοντέλο ακολουθήθηκε μεταγενέστερα στο Ηνωμένο Βασίλειο (CDA : Cooperative Development Agency), στη Σουηδία και στη Λιθουανία.
Ισπανία, Κύπρος	Οικονομία / Διοίκηση	<p>Συμμετοχή στις δημόσιες συμβάσεις των ΚοινΣΕπ.</p> <p>Τον Οκτώβριο του 2017 η Ισπανία ενέταξε στο νομικό της σύστημα την Κ.Ο. 2014/23 και 2014/24 για τις δημόσιες συμβάσεις. Υπήρξε μια διασύνδεση με τον υφιστάμενο νόμο του 30/2007 για τη κοινωνική οικονομία και δημιουργήθηκαν οι ακόλουθες συνθήκες και διατάξεις:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Προτίμηση των ΚοινΣΕπ για παροχή υπηρεσιών από άτομα με λειτουργικές αναπηρίες, 2. Συμβάσεις παροχής υπηρεσιών με κέντρα απασχόλησης ΚοινΣΕπ, 3. Προσδιορισμός ελάχιστου ετήσιου ποσού συμβάσεων όλου του Δημοσίου με τις ΚοινΣΕπ, 4. Μείωση των κρατήσεων αναδόχου αν έχει υπεργολάβο ή εταίρο ΚοινΣΕπ για την υλοποίηση του έργου, 5. Να μη περιορίζονται τα άτομα από αναπηρίες αν μπορούν να παρέχουν ομοιότροπα τις υπηρεσίες. <p>Η στόχευση είναι σαφής : να ενισχυθούν οι ΚοινΣΕπ ώστε να μπορέσουν να είναι βιώσιμες, να ανταγωνίζονται σε κάποιους τομείς την ιδιωτική επιχείρηση αλλά και η δημιουργία πλεονασμάτων για την υποχρεωτική επανεπένδυση στην κοινωνική οικονομία.</p> <p>Στη Κύπρο επίσης από το 2017, υπάρχει η πρόβλεψη για μοριοδότηση του αναδόχου με επιπλέον μόρια εφόσον συμμετέχει ΚοινΣΕπ στην κοινοπραξία ή ως υπεργολάβος για τμήμα του έργου που</p>

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Χώρα	Τύπος Καλής πρακτικής	Στοιχεία
		δεν υπερβαίνει το 5%.
Ιταλία	Πολιτική / Οργάνωση, διοίκηση και Οικονομία	<p>Μεταρρύθμιση του τρίτου οικονομικού τομέα Riforma del Terzo Settore 2017.</p> <p>Στο πλαίσιο του εκτεταμένου ιστορικού της για την κοινωνική οικονομία με τη δημιουργία θεσμικών και νομικών καινοτομιών, η Ιταλία προχώρησε το 2017 στην μεταρρύθμιση της κοινωνικής οικονομίας, με αφορμή την ενσωμάτωση των Κ.Ο. για τις δημόσιες συμβάσεις που την έκανε τον Οκτώβριο του 2016. Σε αυτό το νόμο πλαίσιο προβλέπονται :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ειδικός Κώδικας Συμβάσεων Δημόσιας Διοίκησης με συμμετοχή μόνο ΚοινΣΕπ, 2. Κοινωνικές ρήτρες για τους αναδόχους που χρησιμοποιούν ή δεν χρησιμοποιούν ΚοινΣΕΠ, 3. Συμπράξεις Δημοσίου – Ιδιωτικού Τομέα με ΚοινΣΕπ σε συγκεκριμένα πεδία υπηρεσιών 4. Αμοιβές επίστευσης ή καλής εκτέλεσης έργου (bonus) για την ενίσχυση των πλεονασμάτων της ΚοινΣΕΠ με τη δέσμευση να επιστραφούν στο σύνολό τους ως επένδυση από αυτές. 5. Ενίσχυση του ρόλου των ΚοινΣΕπ στην «πράσινη οικονομία» και στις «πράσινες συμβάσεις», 6. Μειωμένες εγγυητικές επιστολές έως και 50%. <p>Στην ίδια νομοθεσία εντάσσονται και φοροελαφρύνσεις στα νομικά πρόσωπα που συνδράμουν οικονομικά τις ΚοινΣΕΠ με συμβάσεις, στο πλαίσιο προηγούμενης νομοθεσίας, αλλά αυτή τη φορά για τις αναθέτουσες αρχές ή τους εποπτευόμενους δημόσιους οργανισμούς και τις τράπεζες.</p>

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

3. Περιπτώσεις καλών πρακτικών ΚοινΣΕπ στην ΕΕ.

Η εύρεση περιπτώσεων καλών πρακτικών ΚοινΣΕπ στην ΕΕ δεν είναι τόσο απλή όσο θα μπορούσε κάποιος να προσδιορίσει αρχικά μέσω του διαδικτύου. Οι λόγοι είναι ότι : (α) δεν υπάρχουν σαφείς αναφορές για τις εταιρίες αυτές, (β) υπάρχουν κάποιες αναφορές που μπορεί να είναι και ανεπίκαιρες, (γ) δεν εντοπίζονται με σαφήνεια τα οικονομικά τους στοιχεία και (δ) δεν υπάρχουν σαφή κριτήρια για την επιλογή ως περίπτωση καλής πρακτικής.

Σύμφωνα με την ΕΕ, ο όρος «καλή πρακτική» (ή «βέλτιστη πρακτική» ή «αποτελεσματική πρακτική») πρέπει να περιλαμβάνει την πλήρωση των ακόλουθων προδιαγραφών στο σύνολό τους :

1. Καινοτομία,
2. Αποτελεσματικότητα,
3. Βιωσιμότητα
4. Αναπαραγωγή σε άλλα περιβάλλοντα με ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες,
5. Δυνατότητα μεταφοράς σε διαφορετικά περιβάλλοντα από νέους χρήστες που δημιουργούν κάτι νέο.

Όμως, από τον ορισμό και τη φύση των ΚοινΣΕπ, αλλά και από τη συλλογή των στοιχείων για αυτές και τον χαρακτήρα τους : (α) δεν προκύπτει καινοτομία, αφού έχουν συγκεκριμένο – προσδιορισμένο πεδίο δράσης και υπηρεσιών, (β) η αποτελεσματικότητα διαφοροποιείται ανάλογα με το περιβάλλον και τις ικανότητες των μελών, (γ) η βιωσιμότητα είναι δύσκολο να εντοπιστεί αφού οικονομικά στοιχεία δεν αναφύονται., (δ) η αναπαραγωγή σε όμοια ή παραπλήσια περιβάλλοντα είναι συστατικό στοιχείο της ύπαρξής τους από τις εθνικές νομοθεσίες και (ε) με εξαίρεση ίσως τον Ισπανικό οργανισμό ONCE ο οποίος δεν προέρχεται από ιδιωτική αλλά από κυβερνητική πρωτοβουλία, δεν εντοπίζεται δυνατότητα μεταφοράς δραστηριότητας των ΚοινΣΕπ σε άλλα περιβάλλοντα, όχι γιατί δεν υπάρχει η ανάγκη αλλά η εντοπιότητα και η προσαρμογή στις τοπικές συνθήκες είναι εξαιρετικά δύσκολη και ενδεχομένως απαιτεί σημαντικά κεφάλαια.

Από άλλη οπτική προσέγγιση, αν ακολουθηθούν κριτήρια ιδιωτικής οικονομίας και εταιρικών μεγεθών (κύκλος εργασιών, EBITDA, EBIT, ROI, χρηματοοικονομικοί δείκτες)

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

είναι σαφές ότι τέτοια στοιχεία αξιόπιστα είναι εξαιρετικά δύσκολο να συλλεχθούν, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν αναφορές για ΚοινΣΕπ με μεγάλο πλήθος εργαζομένων ή δυνητικά μεγάλο κύκλο εργασιών.

Για την προσέγγιση της παρούσας μελέτης :

1. Χρησιμοποιήθηκαν αναφορές από διάφορες πηγές που κατά τεκμήριο θεωρούνται αξιόπιστες,
2. Θεσπίστηκε ένα σύνολο μεικτών κριτηρίων, με βάση τα όσα ήταν διαθέσιμα από τις αναφορές αυτές,
3. Γίνεται η παραδοχή ότι οι ΚοινΣΕπ που αναφέρονται είναι σε επιχειρησιακή λειτουργία κατά το τρέχον έτος.

Αυτή η ανωτέρω δυσκολία, συνδέεται και συνάδει με το εντοπίσιμο γεγονός ότι δεν υπάρχει στατιστική αναφορά και παρακολούθηση με κοινούς δείκτες σε επίπεδο ΕΕ / Eurostat με εξαίρεση τη Πορτογαλία που έχει μεν θεσπίσει δορυφορικούς στατιστικούς λογαριασμούς και τα δεδομένα τους είναι διαθέσιμα, αλλά αφορά αποκλειστικά τη Χώρα, χωρίς παρουσίαση τέτοιων περιπτώσεων.

Η μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Κοινωνική Οικονομία, θέτει κάποιους γενικούς δείκτες για τον χαρακτηρισμό της βέλτιστης πρακτικής και αυτοί είναι :

1. Η σημαντικότητα της επίδρασης των μέτρων και των υπηρεσιών της ΚοινΣΕπ
2. Η αποτελεσματική ενσωμάτωση των δημοκρατικών αρχών στην διοίκηση
3. Η εγγύηση της κοινωνικής δέσμευσης στην άσκηση των οικονομικών δραστηριοτήτων
4. Οι μέθοδοι οργάνωσης και η αξιοποίηση ευνοϊκών συνθηκών για την εκτέλεση του έργου
5. Επίτευξη παραδείγματος που επιτυγχάνει μετρήσιμες θετικές επιπτώσεις και κοινωνικό αντίκτυπο με τέτοιο τρόπο που να μπορεί να εφαρμοστεί ευρύτερα.

Με βάση τα ανωτέρω, με την μορφή πίνακα, παρουσιάζονται συνεκτικά επιλεγμένες περιπτώσεις καλών πρακτικών Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση :

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Επωνυμία	Catering Solidario
Χώρα	Ισπανία
Πόλη	Σεβίλλη, Μάλαγα, Ουέλβα, Κάντιθ
Δραστηριότητα	Catering Services με βιολογικά και χειροποίητα προϊόντα
Κοινωνική Ομάδα	Γυναίκες που υπέφεραν από ενδοοικογενειακή βία
Web site	http://cateringsolidario.com/
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2007
Αντικείμενο	Παροχή υπηρεσιών τροφοδοσίας, μικρογευμάτων, σνακ προερχόμενα από βιολογικά προϊόντα. Οργάνωση εκδηλώσεων πελατών (catering) αλλά και υπηρεσίες συμβουλευτικής διατροφής.
Πληθυσμός	30 αμειβόμενες θέσεις εργασίας
Εξαιρετικές συνεργασίες / Πελατολόγιο	Εργοστάσια Danone και Ford
Θέση	Η κοινωνική επιχείρηση είναι μια από τις σημαντικότερες στην Ισπανία με ιδιαίτερα καλή φήμη.

Επωνυμία	Cosmic Ethical IT
Χώρα	Ηνωμένο Βασίλειο
Πόλη	Ντέβον
Δραστηριότητα	Ανάπτυξη Web sites και υπηρεσίες υποστήριξης πληροφορικής
Κοινωνική Ομάδα	Εργαζόμενοι που για μια σειρά από λόγους είναι είτε μακροχρόνια άνεργοι ή χαμηλών τυπικών προσόντων στην πληροφορική
Web site	https://www.cosmic.org.uk
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	1996
Αντικείμενο	Παροχή υπηρεσιών πληροφορικής, συμβουλευτικές και τεχνικές υπηρεσίες, ανάπτυξη διαδικτυακών ιστοσελίδων
Πληθυσμός	10 άτομα αμειβόμενων υπηρεσιών
Εξαιρετικές συνεργασίες / Πελατολόγιο	Σχολικές μονάδες, τοπική αυτοδιοίκηση, μικρές επιχειρήσεις
Θέση	Συνεχόμενη λειτουργία

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Επωνυμία	ΕΚΟΝ
Χώρα	Πολωνία
Πόλη	Βαρσοβία και 16 άλλες πόλεις
Δραστηριότητα	Οικολογική διαχείριση αστικών απορριμμάτων
Κοινωνική Ομάδα	ΑΜΕΑ με λειτουργικές αναπηρίες
Web site	http://www.ekon.org.pl
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2003
Αντικείμενο	Πρωτοβάθμια συλλογή και προώθηση για οικολογική διαχείριση αστικών απορριμμάτων και υπηρεσίες εκπαίδευσης οικολογικής διαχείρισης.
Πληθυσμός	1.300 εργαζόμενοι, το 90% με λειτουργικές αναπηρίες
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Unilever, Carrefour Δήμοι, καταστήματα και 60.000 διαμερίσματα.
Θέση	Η ισχυρότερη κοινωνική επιχείρηση στη Πολωνία. Πιστοποιήσεις κατά ISO. Ιδιότητα γραφεία στην Βαρσοβία και στόλο οχημάτων.

Επωνυμία	ACTA VISTA
Χώρα	Γαλλία
Πόλη	Μασσαλία και δραστηριότητα σε όλη τη Χώρα.
Δραστηριότητα	Καθαρισμός, αποκατάσταση και επαναφορά ιστορικών μνημείων και δημόσιων χώρων
Κοινωνική Ομάδα	Χαμηλών τυπικών προσόντων άνεργοι
Web site	http://www.actavista.fr
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2002
Αντικείμενο	Διατήρηση, καθαρισμός, αποκατάσταση και επαναφορά ιστορικών μνημείων, δημόσιων χώρων και πάρκων, φυσικών τοποθεσιών και προστασία ιστορικής κληρονομιάς.
Πληθυσμός	12 μέλη και 18 εργαζόμενοι
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Υπουργείο Πολιτισμού, Υπουργείο Εσωτερικών, Γαλλική Υπηρεσία Ενέργειας και Περιβάλλοντος (ADEME), Δήμος Μασσαλίας, Ιδιωτικές κατασκευαστικές εταιρίες.
Θέση	Μια από τις γνωστότερες κοινωνικές επιχειρήσεις στη Γαλλία, συνεχόμενη λειτουργία, πιστοποιήσεις κατά ISO

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Επωνυμία	Alexis Cooperative
Χώρα	Πολωνία
Πόλη	Λόμζα
Δραστηριότητα	Κλωστοϋφαντουργία – νηματουργία, κατασκευές ρούχων
Κοινωνική Ομάδα	Άνεργες γυναίκες με κίνδυνο αποκλεισμού λόγω ηλικίας
Web site	N/A
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2010
Αντικείμενο	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, πετσέτες Κλινοσκεπάσματα, υφασμάτινες τσάντες,
Πληθυσμός	15 μέλη και 15 εργαζόμενοι, κυρίως γυναίκες.
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Real stores, Tesco, JYSK Λιανικές πωλήσεις και δίκτυο καταστημάτων
Θέση	Μια από τις γνωστές κοινωνικές επιχειρήσεις μικρού μεγέθους με σταθερές συνεργασίες και εξασφαλισμένη πελατεία.

Επωνυμία	Atentis
Χώρα	Ισπανία
Πόλη	Μαδρίτη
Δραστηριότητα	Ψηφιακές εκτυπώσεις, διαφημιστικό υλικό, χειροποίητα εποχικά δώρα.
Κοινωνική Ομάδα	Ευαισθησία και προστασία ΑΜΕ και ΕΚΟ
Web site	N/A
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2008
Αντικείμενο	Αρχικά το αντικείμενο ήταν κατασκευή χειροποίητων εποχικών δώρων με απασχολούμενους λειτουργικά ΑΜΕΑ και άτομα των ΕΚΟ. Στη συνέχεια επεκτάθηκε στο χώρο του επιχειρηματικού δώρου, στις ψηφιακές εκτυπώσεις όλων των μεγεθών και ειδών.
Πληθυσμός	5 μέλη, 17 άτομα με ειδικές ανάγκες εργαζόμενοι και 6 άτομα ΕΚΟ απασχολούμενοι.
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Ισχυρό πελατολόγιο πολυεθνικών επιχειρήσεων όπως οι L'oreal, ING Direct, Coca cola spain, Cetelem, LM wind turbines.
Θέση	Top 10 Spain social enterprises

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Βραβείο απασχόλησης ατόμων με σύνδρομο Down.

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Επωνυμία	La Tavella
Χώρα	Ισπανία
Πόλη	Βαρκελώνη
Δραστηριότητα	Οργανική Φάρμα
Κοινωνική Ομάδα	Λειτουργικά άτομα με αναπηρίες
Web site	https://www.latavella.cat
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2007
Αντικείμενο	Παραγωγή οργανικών αγροτικών προϊόντων, φρούτων, λαχανικών, κηπευτικών και αρωματικών φυτών. Καλλιεργεί μια έκταση 10 εκταρίων (100 στρέμματα). Ενισχύει τις αυτόχθονες ποικιλίες με παραγωγή 90 διαφορετικών προϊόντων. Πρόσφατα ανέπτυξε και ηλεκτρονικό κατάστημα πώλησης. Στο σχεδιασμό της περιλαμβάνεται η επέκταση σε οργανικά αυγά και οργανικά προϊόντα κρέατος
Πληθυσμός	12 άτομα, κυρίως με λειτουργικές αναπηρίες
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Προμηθεύει σταθερά περισσότερα από 200 σημεία πώλησης στην Καταλονία και έχει και δικό της μοντέλο απευθείας πωλήσεων.
Θέση	Διαθέτει οκτώ πιστοποιήσεις κατά ISO & CCPA για τα οργανικά προϊόντα.

Επωνυμία	Le Mat
Χώρα	Ιταλία
Πόλη	Περούτζια, Καντόρε, Μπολόνια, Τεργέστη
Δραστηριότητα	Ξενοδοχειακή επιχείρηση και franchise
Κοινωνική Ομάδα	Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, μακροχρόνια άνεργοι λόγω ηλικίας
Web site	http://www.lemat.it
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	1985 ως συνεταιρισμός, 2004 ως ΚοινΣΕπ
Αντικείμενο	Υποδομές και υπηρεσίες φιλοξενίας, μικρές ξενοδοχειακές μονάδες 4 αστέρων που αναπτύσσονται και με το μοντέλο franchise, σε Σουηδία, Γερμανία, Ισπανία και Πολωνία σε συνέργεια με άλλες ΚοινΣΕπ. Midscale ξενοδοχείο έως 60 κλίνες.
Πληθυσμός	6 μέλη, 88 εργαζόμενοι στην Ιταλία
Εξαιρετικές	Διαχρονική συνεχόμενη λειτουργία.

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

συνεργασίες/ Πελατολόγιο	
Θέση	5 πιστοποιήσεις μεταξύ αυτών και το Ecolabel

Επωνυμία	Optimones Childcare services
Χώρα	Γαλλία
Πόλη	Παρίσι
Δραστηριότητα	Υπηρεσίες φύλαξης και εκπαίδευσης παιδιών 0-13 ετών
Κοινωνική Ομάδα	Γυναίκες μακροχρόνια άνεργες ή ΕΚΟ με ιδιότητες παιδαγωγοί, βρεφονηπιοκόμοι, νοσηλεύτριες.
Web site	N/A
Οικονομικό μέγεθος	€ 7.680.000 κύκλος εργασιών
Έτος ίδρυσης	1996
Αντικείμενο	Η επιχείρηση παρέχει υπηρεσίες on site φύλαξης και εκπαίδευσης παιδιών από 0-13 ετών κατά τις ώρες εργασίας των γονέων. Επίσης έχει δημιουργήσει και ένα δίκτυο παιδικών σταθμών με την επωνυμία Geretto.
Πληθυσμός	5 μέλη, περίπου 1000 εργαζόμενοι και απασχολούμενοι
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Διαχρονική και σταθερή λειτουργία, μία από τις πλέον αναγνωρίσιμες ΚοινΣΕπ στη Χώρα, περισσότερα από 1.800 παιδιά υποστηρίζονται στις δομές της και με τις υπηρεσίες της.
Θέση	Μία από τις κυρίαρχες στην αγορά των κοινωνικών υπηρεσιών στη Γαλλία.

Επωνυμία	ReTech Life Onulus
Χώρα	Ιταλία
Πόλη	Μιλάνο
Δραστηριότητα	Διαχείριση και ανακύκλωση ηλεκτρονικών συσκευών και υπηρεσίες εκπαίδευσης για την ανακύκλωση
Κοινωνική Ομάδα	Πρώην κρατούμενοι για κοινωνική επανένταξη
Web site	http://www.retechlife.com
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2005
Αντικείμενο	Διαχείριση ηλεκτρονικών αποβλήτων, ταξινόμηση και

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

	αδρανοποίηση τοξικών ηλεκτρονικών εξαρτημάτων, επαναχρησιμοποίηση προϊόντων
Πληθυσμός	6 μέλη, 92 εργαζόμενοι,
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Συνεργασίες με Δήμους, Σχολικές μονάδες και ιδιωτικές επιχειρήσεις. Ανακύκλωση περισσότερων από 20.000 Η/Υ ανά τριετία.
Θέση	Πιστοποιήσεις κατά ISO9001 & 14001, Ecolabel

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Επωνυμία	Sineo
Χώρα	Γαλλία
Πόλη	Παρίσι
Δραστηριότητα	Σύστημα πλύσης οχημάτων με ελάχιστο νερό και ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον καθαριστικών
Κοινωνική Ομάδα	Μακροχρόνια άνεργοι
Web site	http://www.sineo.fr
Οικονομικό μέγεθος	≈ € 2.500.000 ετήσιος κύκλος εργασιών
Έτος ίδρυσης	2004
Αντικείμενο	Παραγωγή βιοδιασπόμενων και ανακυκλώσιμων ήπιων προς το περιβάλλον καθαριστικών προϊόντων για τα διαφορετικά σημεία του αυτοκινήτου. Ανάπτυξη συστήματος πλύσης οχήματος με 1 λίτρο νερού.
Πληθυσμός	4 μέλη, 100 εργαζόμενοι και 200 απασχολούμενοι.
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Παρουσία με πιστοποιημένους συνεργάτες και στις 13 περιφέρειες της Γαλλίας με 700 συνολικά συνεργάτες και σημεία εξυπηρέτησης. Συνεργασίες με μεγάλες πολυεθνικές αυτοκινητοβιομηχανίες (PSA Group, Toyota, Opel, Porsche)
Θέση	Συνεχιζόμενη λειτουργία Πιστοποιήσεις κατά ISO, EU Ecolabel & Social Entrepreneurs Award 2008.

Επωνυμία	Viewpoint
Χώρα	Ηνωμένο Βασίλειο
Πόλη	Λιτζ & Ντονκάστερ
Δραστηριότητα	Τηλεφωνικές έρευνες
Κοινωνική Ομάδα	Άτομα με κινητικές αναπηρίες
Web site	http://viewpoint-research.co.uk
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2006
Αντικείμενο	Παροχή τηλεφωνικών ερευνών με επεξεργασία σε υπολογιστές (CATI) για τη προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών. Υπηρεσίες μέσω Call center.
Πληθυσμός	2 μέλη, 42 εργαζόμενοι
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Ετήσιες συνεργασίες με πανεπιστήμια (Sheffield, Sheffield-Hallam, Coventry), με Δήμους και με ιδιωτικές εταιρίες.
Θέση	Συνεχόμενη λειτουργία, +10 εμπειρία, καθιερωμένη στην

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

αγορά. Επέκταση σε τρία call centers.

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Επιπρόσθετα υπάρχουν κάποιες «διάσημες» κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις που έχουν εξαιρετικά μεγάλη αποδοχή και προβολή. Τέτοιες περιπτώσεις δεν είναι σαφές αν θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως βέλτιστες πρακτικές διότι έχουν περιορισμένο κοινωνικό αποτύπωμα, αφού λειτουργούν και ως εμπορικές επιχειρήσεις. Ενδεικτικά και όχι περιοριστικά, τέτοια παραδείγματα είναι :

- Fifteen** : η ομάδα των 15 ατόμων – μαθητών του διάσημου Άγγλου Chef Jamie Oliver, όπου από το 2002 ίδρυσε και λειτουργεί τρία εστιατόρια (Λονδίνο, Άμστερνταμ και Κορνουάλη). Είναι ταυτόχρονα και εκπαιδευτική μονάδα για νέους μάγειρες και ζαχαροπλάστες, εργαζόμενοι στα εστιατόρια, αλλά δεν είναι σαφές από πια ΕΚΟ αντλούνται.
- FairTrade** : όπου είναι ΜΚΟ και όχι ΚοινΣΕπ κατά την Ελληνική ταξινόμηση, με το αντίστοιχο παράρτημα στην Ελλάδα Fair Trade Hellas
- Noncello** : ένας μεγάλος οργανισμός – συνεταιρισμός που ιδρύθηκε το 1981 και παρέχει ένα ευρύτατο φάσμα υπηρεσιών στο χώρο της ψυχιατρικής υγείας από φύλαξη ατόμων, επιμέλεια διαβίωσης, καθαρισμούς χώρων, λειτουργία γηροκομείων και μονάδων φροντίδας ΑΜΕΑ.
- Ashoka** : το μεγαλύτερο δίκτυο εθελοντών ψυχολόγων, ψυχιάτρων και κοινωνικών λειτουργών, που έχει ως στόχο την υποστήριξη των ΕΚΟ. Έχει παρουσία σε 60 χώρες με περισσότερους από 2.500 εθελοντές επιστήμονες. Δεν ανήκει στην κατηγορία των ΚοινΣΕπ, αλλά στην ευρύτερη της κοινωνικής οικονομίας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, τέλος, παρουσιάζει η λίστα Forbes για τους 30 καλύτερους επιχειρηματίες κάτω των 30 ετών στη κοινωνική οικονομία. Η λίστα που συγκροτήθηκε το 2017, εμφανίζει 30 περιπτώσεις κοινωνικών επιχειρήσεων που όμως έχουν βάση τη καινοτομία με τη παραγωγή νέων προϊόντων ή υπηρεσιών και με έμφαση στο περιβάλλον και στην αγροτική παραγωγή. Επίσης από την ανάλυση της λίστας προκύπτει ότι οι περιπτώσεις αυτές είτε είναι μετάλλαξη προηγούμενης startup επιχείρησης και έχει χρηματοδοτηθεί επαρκώς ή είναι ένας συνεταιρισμός που έχει ενταχθεί σε Ευρωπαϊκά προγράμματα.

Ενδεικτικές τέτοιες περιπτώσεις είναι :

☒	aQysta	Ολλανδία	https://www.aqysta.com	Περιβάλλον
☒	Clever Tykes	Η Β	https://clevertykes.com	Παιδικές εκδόσεις
☒	Seedstars	Ελβετία	https://www.seedstars.com	Mentoring

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

- UDT Γερμανία <https://ueberdentellerrand.org> Υποστήριξη προσφύγων
- Centimeo Γαλλία <https://www.centimeo.fr> Ανακύκλωση
- Ethelon Ελλάδα www.ethelon.org Εθελοντισμός.

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

4. Περιπτώσεις καλών πρακτικών στην Ελλάδα

Ο εντοπισμός των περιπτώσεων καλών πρακτικών στην Ελλάδα, ακολουθεί την δυσκολία της προηγούμενης ενότητας για τις πρακτικές στην ΕΕ, με επιπλέον συνθήκες δυσκολίας που είναι η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου δημόσιου μητρώου για τις ΚοινΣεΠ, αλλά και οι διαφορετικότητες στην επιχειρηματικότητα στην Ελληνική κοινωνική οικονομία.

Για την επιλογή για τις ελληνικές καλές πρακτικές, χρησιμοποιήθηκαν τα ακόλουθα φίλτρα και κριτήρια :

- Δεν συμπεριλαμβάνονται αγροτικοί συνεταιρισμοί, Ενώσεις Παραγωγών Αγροτικών Προϊόντων, Κτηνοτρόφοι και μικροί συνεταιρισμοί τοπικών προϊόντων κατά τον Ν.4384/2016
- Δεν συμπεριλαμβάνονται ΑΜΚΕ, ΜΚΟ ή άλλες εθελοντικές ομάδες που παρέχουν ενδεχομένως κοινωνικό έργο αλλά δεν εντάσσονται στο μοντέλο λειτουργίας της ΚοινΣεΠ.
- Δεν συμπεριλαμβάνονται κοινωνικές δομές ή κοινωνικές υπηρεσίες που έχουν αναπτυχθεί από τους Δήμους (Κέντρα Κοινότητας, Κοινωνικό φροντιστήριο, κοινωνικά ιατρεία και κοινωνικά παντοπωλεία) που εντάσσονται στο πεδίο της κοινωνικής οικονομίας αλλά όχι με το πλαίσιο της ΚοινΣεΠ και δεν προέρχεται από ιδιωτική πρωτοβουλία αλλά από τοπική δημόσια αρχή.

Με βάση τα ανωτέρω, αναφέρονται οι ακόλουθες ενδεικτικές περιπτώσεις ελληνικών καλών πρακτικών στην ίδια πινακοποιημένη μορφή :

Επωνυμία	Οι εκδόσεις των συναδέλφων
Πόλη	Αθήνα
Δραστηριότητα	Εκδόσεις βιβλίων και διάθεση μέσω web ή μέσω συμβατικών καταστημάτων
Κοινωνική Ομάδα	Σύλλογος υπαλλήλων βιβλίου – χάρτου
Web site	https://ekdoseisynadelfwn.wordpress.com
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2009
Αντικείμενο	Εκδόσεις βιβλίων με έμφαση στα κοινωνικά, πολιτικά και ιστορικά θέματα.
Πληθυσμός	12 μέλη, περί 100 απασχολούμενους, συνεργαζόμενους.

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Εξαιρητικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Διάθεση βιβλίων από τα καταστήματα Public
Θέση	Συνεχής λειτουργία- διεύρυνση συγγραφέων και τίτλων Επιστροφή σε κοινωνικές δράσεις ή άλλες ΚοινΣΕπ με το μορφή αλληλεγγύης περισσότερα από €5.000 κάθε έτος.

Επωνυμία	Ξένιος Ζευς
Πόλη	Αθήνα
Δραστηριότητα	Υπηρεσίες κοινωνικής υποστήριξης
Κοινωνική Ομάδα	ΕΚΟ
Web site	www.xenioszeus.org.gr
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2001
Αντικείμενο	Υπηρεσίες ψυχικής υγείας, εκπαίδευσης, επανένταξης ΕΚΟ, άμεσης κοινωνικής παρέμβασης
Πληθυσμός	7 μέλη και 7 εργαζόμενοι
Εξαιρητικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Μέλος του UGC & CSR Greece, πιστοποίηση κατά ISO9001, Πιστοποίηση ΕΣΠΑ τύπου Γ.
Θέση	Μια από τις πλέον ισχυρές ΚοινΣΕπ στη διαχείριση προστατευόμενων διαμερισμάτων.

Επωνυμία	Women on Top (WOT)
Πόλη	Αθήνα
Δραστηριότητα	Υποστήριξη αποκλειστικά γυναικών για την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας.
Κοινωνική Ομάδα	Γυναίκες, μακροχρόνια άνεργες ή χαμηλών τυπικών προσόντων
Web site	https://womenontop.gr
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2010
Αντικείμενο	Συμβουλευτικές υπηρεσίες επαγγελματικής αποκατάστασης, mentoring, προγράμματα ισότητας
Πληθυσμός	3 μέλη, 10 εργαζόμενοι και 200 συνεργαζόμενοι
Εξαιρητικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Συνεργασίες με ιδιωτικές επιχειρήσεις και την Mastercard

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Πελατολόγιο

Θέση

Στην τριάδα των ΚοινΣεπ για mentoring στην Ελλάδα.

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Επωνυμία	Στο Παλιό Λιτρίβι
Πόλη	Αθήνα
Δραστηριότητα	Εκπαίδευση παιδιών 3-13 ετών στη τέχνη και στο πολιτισμό
Κοινωνική Ομάδα	Παιδιά 3-13 ετών
Web site	http://www.stopaliolitrivivi.gr
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2003 στο Πόρο, επέκταση στην Αθήνα 2005
Αντικείμενο	Εκπαιδευτικά προγράμματα και πολιτιστικές εκδηλώσεις στα παιδιά και υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης παιδιών με βιωματικά σεμινάρια και βιωματική παρουσίαση βιβλίων
Πληθυσμός	7 μέλη
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Υπουργείο Εργασίας, Impact Hub, Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης, Δήμοι Αττικής.
Θέση	Συνεχόμενη λειτουργία, επέκταση δραστηριοτήτων με απευθείας προγράμματα.

Επωνυμία	Hackacademy
Πόλη	Βύρωνας
Δραστηριότητα	Υπηρεσίες εκπαίδευσης σε μέσα ενημέρωσης.
Κοινωνική Ομάδα	Μακροχρόνια άνεργοι με χαμηλά τυπικά προσόντα
Web site	http://www.hackacademy.gr
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2012
Αντικείμενο	Υπηρεσίες εκπαίδευσης σε άτυπα προγράμματα καθώς και σε συγκεκριμένα μαθήματα στο πεδίο της δημοσιογραφίας, της ενημέρωσης αλλά και της προετοιμασίας για τις εξετάσεις ΑΕΙ/ΤΕΙ.
Πληθυσμός	12 εκπαιδευτικοί απασχολούμενοι και 10 συνεργαζόμενοι
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	
Θέση	Συνεχής λειτουργία με επέκταση και στις εκδόσεις.

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Επωνυμία	Νέα Θάλη
Πόλη	Άγιος Στέφανος Αττικής
Δραστηριότητα	Προστασία ατόμων τρίτης ηλικίας – κέντρο γεροντολογίας
Κοινωνική Ομάδα	Τρίτη ηλικία
Web site	https://neathalpi.gr/
Οικονομικό μέγεθος	≈ € 2.000.000
Έτος ίδρυσης	2007 ως ΚοιΣΠΕ και στη συνέχεια 2011 ως ΚοινΣΕπ
Αντικείμενο	Παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας και φροντίδας ατόμων τρίτης ηλικίας.
Πληθυσμός	3 μέλη και 54 εργαζόμενοι
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Συνεργασία με το πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης Συνεργασία με την ιδιωτική εταιρία Cosmote. Ενταξη σε προγράμματα χρηματοδότησης ΕΣΠΑ και Αναπτυξιακού Νόμου
Θέση	Συνεχόμενη λειτουργία, βελτίωση υποδομών

Επωνυμία	MSETT HELLAS
Πόλη	Αθήνα
Δραστηριότητα	Προϊόντα λογισμικού υψηλής τεχνολογίας και εξομοίωσης
Κοινωνική Ομάδα	Μαρκοχρόνια άνεργοι υψηλών προσόντων
Web site	http://www.msett.co.uk
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2011
Αντικείμενο	Ανάπτυξη προϊόντων λογισμικού υψηλής τεχνολογίας για εξομοίωση συστημάτων εδάφους, αέρος και ασφάλειας υποδομών
Πληθυσμός	N/A
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Μία από τις ελάχιστες ΚοινΣΕπ καινοτομίας στην Ελλάδα. Συνεργασίες με NATO, AbuDabi UAE, Ecole De Guerre Paris. Επέκταση με σύσταση θυγατρικής στην Αγγλία.
Θέση	Συνεχιζόμενη λειτουργία, σταθερές συνεργασίες, παραγωγή προϊόντων.

Επωνυμία	Καλλονή Κελλιά Τήνος ΚοινΣΕπ
Πόλη	Τήνος
Δραστηριότητα	Ανακύκλωση, Κυκλική Οικονομία, περιβαλλοντική εκπαίδευση

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Επωνυμία	Καλλονή Κελλιά Τήνος ΚοινΣΕπ
Κοινωνική Ομάδα	Μακροχρόνια άνεργοι
Web site	Δεν είναι διαθέσιμο το http://www.kalloni-tinos.gr
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2011
Αντικείμενο	Ανακύκλωση και διατήρηση απορριμμάτων χαρτιού, αλουμινίου, γυαλί, πλαστικού. Διαχείριση και παραγωγή βιομάζας (κοσμπόστ) , ίδρυση και επέκταση σε παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας μέσω ΑΠΕ.
Πληθυσμός	25 μέλη και εργαζόμενοι
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Συνεργασία με το Δήμο Τήνου.
Θέση	Συνεχιζόμενη λειτουργία.

Επωνυμία	Rhodes Project
Πόλη	Ρόδος
Δραστηριότητα	Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών αναπτυξιακών δράσεων
Κοινωνική Ομάδα	Μακροχρόνια άνεργοι υψηλών προσόντων
Web site	http://rhodesproject.gr
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2011
Αντικείμενο	Παροχή υπηρεσιών στο συμβουλευτικό και σχεδιαστικό τομέα για αναπτυξιακά έργα στη Ρόδο. Επίσης σημείο επαφής, ενημέρωσης και εκπαίδευσης για άλλες ΚοινΣΕπ.
Πληθυσμός	6 μέλη
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Συνεργασία με Δήμο Ρόδου και Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
Θέση	Συνεχιζόμενη λειτουργία.

Επωνυμία	Pefkos
Πόλη	Ρόδος
Δραστηριότητα	Εναλλακτικές τουριστικές υπηρεσίες
Κοινωνική Ομάδα	Μακροχρόνια άνεργοι
Web site	https://www.mypefkos.com

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Επωνυμία	Pefkos
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	1980 ως συνεταιρισμός, μετεξέλιξη 2012 ως ΚοινΣΕπ
Αντικείμενο	Παροχή υπηρεσιών εναλλακτικού τουρισμού όπως : εκπαίδευση καταδύσεων, ψάρεμα, περιπατητικός τουρισμός, ορειβασία, ποδηλασία, αθλήματα νερού
Πληθυσμός	12 μέλη και εργαζόμενοι
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Ξεκίνησε αρχικά ως πολιτιστικός σύλλογος για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και μετεξελίχθηκε σε πάροχο εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων μέσω της ΚοινΣΕπ.
Θέση	Συνεχιζόμενη λειτουργία

Επωνυμία	Ιωνία, Διεθνές Κέντρο Παιδείας και Πολιτισμού
Πόλη	Χίος
Δραστηριότητα	Υπηρεσίες έρευνας εκπαιδευτικού, πολιτιστικού, ερευνητικού και συλλογικού χαρακτήρα για τη προώθηση της Ελληνικής Παιδείας και του Ελληνικού πολιτισμού.
Κοινωνική Ομάδα	Σύνολο κοινωνίας, εκπαιδευτικά ιδρύματα
Web site	http://www.ionia-culture.edu.gr
Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2017
Αντικείμενο	Προαγωγή κοινής ωφέλειας και γνώσης της κοινωνίας, των μαθητών και φοιτητών αλλά και των πολιτών συλλογικά. Εκπαιδευτικά προγράμματα, οργάνωση εκδηλώσεων και φεστιβάλ, οργάνωση σεμιναρίων και εκδόσεις.
Πληθυσμός	9 μέλη
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	Μεγάλο πλήθος συνεργασιών με Έλληνες Ακαδημαϊκούς από όλα τα ερευνητικά και επιστημονικά πεδία.
Θέση	Start up

Επωνυμία	Computer Express Aid (CEA)
Πόλη	Πειραιάς
Δραστηριότητα	Υπηρεσίες πληροφορικής
Κοινωνική Ομάδα	Μακροχρόνια άνεργοι
Web site	https://www.cea.gr/

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Οικονομικό μέγεθος	N/A
Έτος ίδρυσης	2007 και μετεξέλιξη σε ΚοινΣΕπ 2016
Αντικείμενο	Υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης ηλεκτρονικών υπολογιστών, ανάπτυξη ιστοσελίδων
Πληθυσμός	Το σύνολο της κοινωνίας
Εξαιρετικές συνεργασίες/ Πελατολόγιο	
Θέση	Συνεχιζόμενη λειτουργία.

Όσο αφορά τις Ελληνικές ΚοινΣΕπ, υπάρχουν κάποιες που έχουν ιδιαίτερη προβολή και δημοσιότητα και τα αποτελέσματά τους είναι ιδιαίτερα θετικά ως προς το κοινωνικό αποτύπωμα. Τέτοιες είναι :

Democritus University of Thrace
 Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

5. Ιδιαιτερότητες και προοπτικές στην Ελλάδα

Ως συμβαίνει σε κάθε οικονομική δραστηριότητα, στην περίπτωση της Ελλάδας εντοπίζονται δικαιολογημένες ή αδικαιολόγητες ιδιαιτερότητες, με αποτέλεσμα ο σχεδιασμός για την ενδυνάμωση της κοινωνικής οικονομίας που είναι και ευρωπαϊκή πρόκληση και πολιτική προτεραιότητα να χωλαίνει σημαντικά.

Η εναρμόνιση με τις Ευρωπαϊκές πολιτικές για τη κοινωνική οικονομία έγινε αρχικά με τον Ν.4019/2011, παρά το γεγονός ότι στην Ελλάδα προϋπήρχαν νόμοι για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις ΑΜΚΕ και τα Ιδρύματα. Η νομοθέτηση εκ των αποτελεσμάτων κρίθηκε ανεπαρκής διότι :

1. Υπήρχαν σοβαρότατες ασάφειες και αποκλίσεις από τις αρχικές Ευρωπαϊκές προδιαγραφές,
2. Δημιουργήθηκε ένας κεντρικός γραφειοκρατικός μηχανισμός που επέφερε μεγάλες καθυστερήσεις στις διαδικασίες,
3. Δεν υπήρχαν ουσιαστικές προβλέψεις για ζητήματα λειτουργίας των ΚοινΣΕπ και των άλλων προβλεπόμενων προσώπων.

Παρά ταύτα, υπήρχαν προσπάθειες ίδρυσης και λειτουργίας ΚοινΣΕπ για συγκεκριμένες δραστηριότητες, που κάποιες στέφθηκαν με επιτυχία, κάποιες όμως όχι λόγω της απώλειας ευκαιριών από την ολοκλήρωση του χρόνου δημιουργίας.

Επίσης κάποιες ΚοινΣΕπ που λειτουργούσαν, για την έναρξή τους και την υποστήριξη της λειτουργίας τους, προσπάθησαν να αναλάβουν υπηρεσίες μέσω συμβάσεων με τους Δήμους, πρακτική που είναι εφαρμόσιμη και συστηματική στην Ευρώπη. Όμως σε πολλές περιπτώσεις οι συμβάσεις αυτές δεν συνάφθηκαν ποτέ, διότι ακυρώνονταν από τα Κλιμάκια ή την Υπηρεσία Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Ακολούθησε το νέο θεσμικό πλαίσιο με κύριο εκφραστή του, το Ν.4430/2016 Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, όπου σε κάποια πεδία λειτουργεί ευεργετικά, δημιουργούνται όμως νέα ζητήματα που θέτουν νέα προβλήματα στην κοινωνική οικονομία. Ειδικότερα, με το νόμο του 2016 :

1. Γίνεται μια προσπάθεια για την συγκρότηση και την ενσωμάτωση όλων των μορφών των προσώπων της κοινωνικής οικονομίας ενώ οι αγροτικοί

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

- συνεταιρισμοί εξακολουθούν να είναι εκτός αλλά να συνδέονται με προγενέστερο νόμο (N.4384/2016),
2. Προβλέπονται, σχεδιάζονται και αναπτύσσονται ψηφιακές πλατφόρμες που επιλύουν αποτελεσματικά τις γραφειοκρατικές διαδικασίες και μειώνουν τόσο το χρόνο όσο και το κόστος δημιουργίας και έναρξης ΚοινΣΕπ και δημιουργείται ένα ενιαίο μητρώο.
 3. Προβλέπονται συγκεκριμένα ζητήματα λειτουργίας, ενίσχυσης της λογοδοσίας και της διαφάνειας αλλά και δυνατότητες σύναψης συμβάσεων με δημόσιο τομέα.

Παρά ταύτα, η νέα πολιτική δομή ως συγκρότηση Ειδικής Γραμματείας Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, δεν έχει καταφέρει να σχεδιάσει και να αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο, θεματικό εθνικό σχέδιο για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας, τις κατευθύνσεις και τα μοντέλα ενίσχυσης και επέκτασης αυτής καθώς και ένα νέο μοντέλο δικτύωσης.

Όσο αφορά τις προοπτικές από την Ευρωπαϊκή εμπειρία, οι ΚοινΣΕπ στην Ελλάδα δύναται να έχουν ένα εξαιρετικό πεδίο δράσης και επιτυχούς λειτουργίας που θα ενδυναμώσει συνολικά την κοινωνική και όχι μόνο οικονομία της Χώρας στα ακόλουθα θεματικά πεδία:

1. Στη φύλαξη και προστασία βρεφών και νηπίων με βρεφονηπιακούς σταθμούς ως δομές κοινωνικής οικονομίας, κατά τα πρότυπα σε Ιταλία, Γαλλία και Πορτογαλία.
2. Στο τομέα του πολιτισμού με τον σχεδιασμό, οργάνωση, λειτουργία τοπικών φεστιβάλ και ημερίδων, ενταγμένων σε ένα ευρύτερο πολιτιστικό και τουριστικό σχεδιασμό, κατά τις πρότυπες εφαρμογές στη Φινλανδία.
3. Καινοτομία πληροφορικής και ανάπτυξης λογισμικού, μέσω θερμοκοιτίδων (στα πρότυπα της Γαλλίας με το AlterIncub) ή της Λιθουανίας (Create for Lithuania) για τη κάλυψη των αναγκών ψηφιοποίησης πληροφορίας ή ανάπτυξης λογισμικού σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.
4. Φιλοξενίας οικογενειών ΕΚΟ, με παροχή υπηρεσιών στέγασης, καθαριότητας, φύλαξης παιδιών και υποστήριξης διαβίωσης κατά το βραβευμένο πρότυπο της Ιρλανδίας (Phoenix Project) – Reves Excellent Award 2015 στο πλαίσιο συμβάσεων με την τοπική αυτοδιοίκηση.
5. Επαγγελματική κατάρτιση, σε δομή κοινωνικού φροντιστηρίου ή εκπαιδευτηρίου σε διαφορετικές θεματικές και επιστημονικές ενότητες κατά

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

- το πρότυπο SKILL της Σουηδίας ή το Sorot Model της Πολωνίας ή το Pfefferwerk Stadtkultur της Γερμανίας.
6. Στο μεταφορικό και τουριστικό τομέα, σε θαλάσσιες τουριστικές συγκοινωνίες κατά το πρότυπο της Γαλλικής DK'BUS που οργανώνει και παραθαλάσσιες διαδρομές, αγροτουρισμό , ψάρεμα, καταδύσεις.
 7. Στο μεταφορικό και κοινωνικό τομέα, με την μεταφορά ΑΜΕΑ από και προς συγκεκριμένα σημεία, χωρίς τη χρήση Ταξί, με ειδικά διαμορφωμένα οχήματα, στο πλαίσιο μιας σύμβασης – εταιρικής σχέσης με το δημόσιο σύστημα ασφάλισης, σύμφωνα και με το πρότυπο του Η.Β. PLUSS.
 8. Στο τομέα της διαχείρισης και καθαριότητας δημόσιων ή ιδιωτικών χώρων, με τη παροχή υπηρεσιών καθαριότητας αλλά και διαχείρισης των κτηριακών εγκαταστάσεων ή της περιποίησης χώρων πρασίνου, με βάση και το εξαιρετικά πετυχημένο μοντέλο του Η.Β. Future Clean. Το ιδιαίτερο και καινοτόμο προϊόν της συγκεκριμένης ΚοινΣΕπ είναι το φορητό σύστημα πλύσης οχημάτων, που χρησιμοποιείται ακόμα και από ΑΜΕΑ με μόλις 1 λίτρο νερού.
 9. Στο τομέα περιβάλλοντος, για τη διαχείριση των συστημάτων ανακύκλωσης σε τοπικό επίπεδο και την διαλογή στη πηγή των αστικών απορριμμάτων, σύμφωνα και με το επίσης βραβευμένο πρότυπο Jupiter – EKOCENTER της Φινλανδίας.
 10. Στο τομέα της υποστηριζόμενης διαβίωσης ΑΜΕΑ ή στην ανάπτυξη κέντρων ημερήσιας φροντίδας ΑΜΕΑ με βάση το πρότυπο μοντέλο ανάπτυξης σε Γαλλία (Sostre Civic), στη Φινλανδία και Σουηδία (Andel Model) και στη Γερμανία (Wohnprojekte).

Βιβλιογραφία:

1. Social Economy, third sector and solidarity relations : a conceptual synthesis from history to present – Frank Moulaert & Oana Ailenei – Urban studies vol 42, Oct. 2005
2. Competence Framework for the Management of a Social Cooperative Enterprise – Anna Kaniotaki – ΕΕΤΤΑΑ publications –May 2017
3. Δια βίου Μάθηση και κοινωνική οικονομία, Στυλιανός Κατωμέρης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Σχολή Πολιτικών Επιστημών, Φεβρουάριος 2017.
4. Cooperative Social Enterprises : company rules, access to finance and management practices – Ridley Duff
5. Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα, Καλές πρακτικές στην Ελλάδα [Α. Αναγνωστόπουλος / Κ. Κουρνούτας, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, Πάτρα 2017]
6. Κοινωνική Οικονομία : τα διακυβεύματα στη θεσμική εξέλιξη του Έλληνα Νομοθέτη [ΕΚΠΑ / Νομική Σχολή, Ελένη Καλημέρη, Αθήνα 2017]
7. Οδηγός για μέτρηση κοινωνικής απόδοσης των ΚοινΣΕΠ – Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Συλλογικό 2015.
8. Nicholls, J., Lawlor, E., Neitzert, E., & Goodspeed, T. (2012). A guide to Social Return on Investment. London: Office of the Third Sector, The Cabinet Office.

Πηγές – Αναφορές :

1. Σοφία Αδάμ, Δρ. Οικονομολόγος / Ερευνήτρια ΙΝΕ ΓΣΕΕ
2. Έκθεση για τη κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία στην Ελλάδα – ΥΠΕΚΑ & British Council – Συλλογικό - 2017
3. Αρχές και Αξίες κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, SSEE – IVET program, Aug 2016
4. From Social Enterprise to Social Innovation (Italy & Slovenia European Partners) – 5th Italian Business Forum – Feb 2017
5. Key facts foundation center 2014 edition
6. Cooperatives in a rapidly changing the world , COOP / ICA July 2018 Report
7. Οδηγός μέτρησης της Κοινωνικής Απόδοσης των Κοιν.Σ.Επ. – ΕΚΚΕ, Συλλογικό, 2015
8. Good Practices Guide : social economy Europe -Romania (2007-2013)

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

9. Πρόσφατες εξελίξεις της κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη / Συνοπτική παρουσίαση [ΕΟΚΕ, Συλλογικό, 2016]
10. A Map of Social Enterprises and their eco-systems in Europe [European Commission, Final Report 2016]
11. A recipe book for social finance [European Commission, Brussels January 2016]
12. Good practices in social economy in Greece and other states of EU – Andrea-Nicoleta Scoican – Ministry of Labour, Romania Government 2010
13. Περίληψη για τον πολίτη : Πρωτοβουλία της ΕΕ για την κοινωνική επιχειρηματικότητα (Έντυπο 2015/5946494)
14. European Parliament – Directorate General for Internal Policies, Policy Department A, Economic and Scientific Policies – Social Economy Report (May 2016 PE. 578.969)

Διαδικτυακοί τόποι :

1. https://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_destaques&DESTAQUE_Sdest_boui=278817467&DESTAQUESmodo=2&xlang=en (δορυφορικοί λογαριασμοί στατιστικών κοινωνικής οικονομίας Πορτογαλίας)
2. <http://www.revesnetwork.eu/wp/> (Δίκτυο ευρωπαϊκών πόλεων και περιφερειών για την κοινωνική οικονομία).
3. www.researchgate.net
4. <http://koinsep.org>
5. <https://startupgreece.gov.gr>
6. <https://kolektives.org>
7. <https://www.social-economy.com>
8. <https://foreis-kalo.gr/>, <https://kalo.yeka.gr>, <https://kalo.gov.gr>

Democritus University of Thrace
Department of Economics

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

Interreg Greece-Bulgaria

Action Plan for Social Entrepreneurship

European Regional Development Fund

Cross border Action Plan for the Development
and Operation of an Executive Mechanism for
the Support and Promotion of Social
Entrepreneurship in the context of the Social
Economy and Social Innovation

Deliverable 3.3.4: Methodology Model of
evaluation and dissemination of good practices at
national and international level

Department of Economics

Democritus University of Thrace

The Cooperation Programme INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and national funds of the countries participating in it

The contents of this study are sole responsibility of Democritus University of Thrace and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, the participating countries, the Managing Authority and the Joint Secretariat

Evaluation methodology and appraisal model of successful cases for social enterprises

In the social sciences in order to collect structural data the questionnaire tool is widely used. Especially through forms and data collection software platforms (CATI/CAWI) has excellent quantitative and qualitative features.

For our research in area of social economy and social companies we have additional problem for data collection because there are no reliable primary data from public authorities or are not updated over time.

We chose a digital questionnaire which contains all the parameters for reliable data collection and processing capacity to extract safe conclusions.

The questionnaire includes 22 questions clearly formulated by using specific options for answers (YES/NO, multiple choices and 6-stages "Likert" selection scale.

In order to evaluate and validate the questionnaire we chose two basic and commonly accepted methodologies: the traditional four-level model by Donald Kirkpatrick (Reactions, Learning, Behavior, Results) and complementary the CIPP model (Context, Input, Process, Products). In this way, the evaluation cycle is fully covered by results and parameters of success factors for social enterprises.

Συλλογή δεδομένων – ερωτηματολόγιο

Στις κοινωνικές επιστήμες η διεξαγωγή έρευνας πεδίου είναι ο πλέον αποδεκτός και αποτελεσματικός τρόπος για την συστηματική συλλογή δεδομένων. Ειδικά για το πεδίο των επιχειρήσεων ΚΟΙΝΣΕΠ / ΚΑΛΟ όπου οι πρωτογενείς ή δευτερογενείς πηγές δεδομένων δεν παρέχουν τα στοιχεία στην αναγκαία πληρότητα και ακρίβεια. Οι τρεις από τις πλέον γνωστές και διεθνώς εφαρμοσμένες τεχνικές είναι συλλογής δεδομένων είναι :

1. Η παρατήρηση
2. Η συνέντευξη και
3. Το ερωτηματολόγιο.

Για τη συλλογή δεδομένων στο συγκεκριμένο πεδίο, για τη συλλογή δεδομένων ακολουθείται η τεχνική του ερωτηματολογίου με διάχυση με ηλεκτρονικό τρόπο, διότι θεωρείται ότι είναι η πλέον γρήγορη, με ανεκτό και περιορισμένο κόστος, μπορεί να καλύψει ένα μεγάλο ποσοστό των ενδιαφερόμενων προς έρευνα φορέων και παρέχεται η δυνατότητα της συλλογής δεδομένων με τυποποιημένο τρόπο ώστε να μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα με δευτεροβάθμια ανάλυση των δεδομένων (απαντήσεων) αλλά και να παρέχεται η δυνατότητα της εξακρίβωσης της ποιότητας της έρευνας. Συμπληρωματικά αλλά σημαντικά πλεονεκτήματα της επιλογής της τεχνικής του ερωτηματολογίου είναι ότι ο ερωτώμενος μπορεί να εκφραστεί ελεύθερα και απερίσπαστα, ο ερευνητής δεν επηρεάζει τις απαντήσεις.

Για την δημιουργία της έρευνας με ερωτηματολόγιο, έχουν ακολουθηθεί σχεδόν το σύνολο των αποδεκτών τεχνικών, κατευθυντήριων γραμμών και επιστημονικών επισημάνσεων. Έτσι δομήθηκε ένα αναλυτικό ερωτηματολόγιο το οποίο έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά :

- Πληρότητα : το ερωτηματολόγιο θεωρείται ότι είναι πλήρες ως προς το σκοπό της έρευνας, αποφεύγοντας την επανάληψη ερωτήσεων από άλλο ερωτηματολόγιο του ίδιου προγράμματος, ενώ όπου χρησιμοποιείται γίνεται για λόγους επαλήθευσης και ελέγχου.
- Συνοχή : το ερωτηματολόγιο διαθέτει συνοχή ως προς τις ερωτήσεις με οργανική σύνδεση μεταξύ τους με την εξής λογική σειρά : γενικά –ειδικά, εύκολα – δύσκολα, απρόσωπα – προσωπικά.
- Σαφήνεια : διατυπώνονται ερωτήσεις χωρίς πολύπλοκες εκφράσεις, με εγγύτητα στον ερωτώμενο, χωρίς την ανάγκη απάντησης με αναδρομή στο

παρελθόν. Επίσης δεν περιέχουν σπάνιους ή εξεζητημένους όρους, ιδιωματισμούς ή δύσκολες εκφράσεις.

- Προστασία προσωπικών δεδομένων : το ερωτηματολόγιο δεν περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν προσωπικά δεδομένα, όπου απαιτούνται στοιχεία αυτά είναι τα αναγκαία ελάχιστα και περιορισμένα (πχ για ημερομηνίες χρησιμοποιείται μόνο μήνας και έτος), δεν περιλαμβάνει ερωτήσεις προσωπικών πεποιθήσεων και διαπνέεται από σεβασμό στη προσωπικότητα των ερωτώμενων.
- Ξεκάθαροι στόχοι : το ερωτηματολόγιο αφορά το συγκεκριμένο πεδίο έρευνας για την απόδοση των ΚΟΙΝΣΕΠ / ΚΑΛΟ χωρίς να υπάρχουν ερωτήσεις που δεν αφορούν την συγκεκριμένη έρευνα.
- Μεικτός σχεδιασμός με ανοικτού και κλειστού τύπου ερωτήσεις ώστε να υπάρχει η δυνατότητα μεγαλύτερου εύρους συλλογής δεδομένων ή συμπληρωματικών πληροφοριών που μπορεί να αναδεικνύουν ένα σημαντικό θέμα. Στις κλειστού τύπου ερωτήσεις γίνεται χρήση των διχοτομικών ερωτήσεων (ΝΑΙ/ΟΧΙ), 6-βάθμια κλίμακα τύπου Likert ή ακόμα και πολλαπλών επιλογών.

Δυο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έχουν προσεχθεί για την ανάπτυξη του ερωτηματολογίου είναι η **στάθμιση** και η **εγκυρότητα**. Τα προηγούμενα εξασφαλίζουν στο μέγιστο τεχνικό βαθμό την αξιοπιστία αλλά και τη δυνατότητα αξιολόγησης των απαντήσεων για την εξαγωγή ασφαλών και ποιοτικών συμπερασμάτων.

Όσο αφορά τη στάθμιση :

- Υπάρχει σαφής διασύνδεση με προηγούμενο ερωτηματολόγιο του ίδιου προγράμματος για λόγους ελέγχου απαντήσεων και συνέπειας αλλά όχι σε εκτεταμένο βαθμό ώστε να μην δημιουργείται η αίσθηση της επανάληψης,
- Η διατύπωση του ερωτηματολογίου είναι στη μητρική γλώσσα των ερωτώμενων (Ελληνικά) ώστε να είναι άμεσα κατανοητό το περιεχόμενο.
- Ενσωματώνεται η πολιτισμική προσαρμογή ώστε να μη θίγονται αξίες
- Δύναται να εφαρμοστεί αρχικά σε περιορισμένο αριθμό ερωτώμενων ώστε μετά τις πρώτες απαντήσεις / ανταποκρίσεις να λάβουν χώρα διορθώσεις ή και επαναδιατυπώσεις. Το συγκεκριμένο στοιχείο θεωρείται εξαιρετικά απίθανο λόγω του αντικειμένου της έρευνας.

Όσο αφορά την εγκυρότητα :

- ☑ Εφαρμόζεται η εγκυρότητα περιεχομένου (content validity) αφού έχει γίνει προαξιολόγηση και επιλογή των ερωτήσεων με βάση τη συγκεκριμένη στοχοθεσία της έρευνας, ενώ όλες οι ερωτήσεις χαρακτηρίζονται ως «απαραίτητες» ώστε να μην υπάρχει δυνατότητα των μερικών απαντήσεων ή των ερωτήσεων χωρίς απάντηση.
- ☑ Εφαρμόζεται η εγκυρότητα της εννοιολογικής κατασκευής, αν και ως ένα βαθμό είναι υποκειμενική εντούτοις υπάρχει η δυνατότητα της δευτεροβάθμιας επεξεργασίας με την εφαρμογή των στατιστικών μεθόδων επεξεργασίας του ερωτηματολογίου (παραγοντική ανάλυση, διακρίνουσα ή συγκλίνουσα εγκυρότητα ή την τεχνική με τις γνωστές ομάδες, ανάλογα και με το μοντέλο που θα επιλεγεί).

Μοντέλο αξιολόγησης επιτυχίας επιχειρήσεων ΚΑΛΟ.

Για την **αξιολόγηση** γνωστό ότι είναι ότι πρόκειται για μια σύνθετη διαδικασία. Στη βιβλιογραφία υπάρχει πλήθος μοντέλων, τεχνικών και μεθοδολογιών που εστιάζονται στην εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Επίσης η αξιολόγηση είναι σύνθετη και πολυπαραγοντική διαδικασία που ενυπάρχει σε κάθε μορφή ανθρώπινης, κοινωνικής και επιστημονικής δραστηριότητας. Συνδέεται στενά με σύνθετες έννοιες όπως την αβεβαιότητα, την διαφάνεια και τον έλεγχο, την βαθμονόμηση.

Για τις ανάγκες του παρόντος προγράμματος όμως, για να μην εγκατασταθεί μια χαοτική ή εξαιρετικά πολύπλοκη διαδικασία αξιολόγησης, έχουν επιλεγθεί συγκεκριμένες τεχνικές και μεθοδολογίες ώστε να προκύπτουν ασφαλή συμπεράσματα χωρίς αποκλίσεις με βάση τις ακόλουθες ισχυρές παραδοχές :

1. Αν και έχουν διαφορετικό τύπο και προτεραιότητες, οι επιχειρήσεις ΚΟΙΝΣΕΠ/ΚΑΛΟ δεν παύουν να είναι επιχειρήσεις, άρα μοντέλα και δείκτες αξιολόγησης έχουν εφαρμογή.
2. Λόγω ακριβώς της φύσης και της ιδιαιτερότητας του τύπου των επιχειρήσεων αυτών, από τα ερωτηματολόγια, δύναται να εντοπισθεί και η επίδραση αυτών στη κοινωνία και κατά πόσο πληρούν τους σκοπούς τους ως προς τον κοινωνικό αντίκτυπο.

Συνεπώς, το παραδοσιακό μοντέλο αξιολόγησης κατά Donald Kirkpatrick με τα τέσσερα επίπεδα αξιολόγησης θεωρείται πλήρες για τις ανάγκες του προγράμματος. Ειδικότερα τα τέσσερα επίπεδα αξιολόγησης είναι :

1. Αντιδράσεις (Reactions) όπου βαθμονομούνται και αξιολογούνται το κατά πόσο θεωρούν οι συμμετέχοντες σε μια ΚΟΙΝΣΕΠ / ΚΑΛΟ την εργασία τους ενδιαφέρουσα, σχετική με τους στόχους τους και την ικανοποίησή τους ως προς την εργασιακή τους απασχόληση.
2. Μάθηση (Learning) όπου βαθμονομούνται και αξιολογούνται το κατά πόσο η συγκεκριμένη ενασχόληση / εργασία τους έχει ενισχύσει τις γνώσεις, τις δεξιότητες, την εμπιστοσύνη στον φορέα που θα τους βοηθήσει στη μακροχρόνια λειτουργία του.
3. Συμπεριφορά (Behavior) όπου βαθμονομούνται και αξιολογούνται το κατά πόσο η συμπεριφορά του εξωτερικού περιβάλλοντος έχει βοηθήσει ή όχι στην ανάπτυξη του φορέα ΚΟΙΝΣΕΠ / ΚΑΛΟ και συμβάλει στη βιώσιμη λειτουργία του.
4. Αποτελέσματα (Results) όπου βαθμονομούνται και αξιολογούνται το κατά πόσο προκύπτουν τα στοχευμένα αποτελέσματα μέσω της λειτουργία του φορέα ΚΟΙΝΣΕΠ / ΚΑΛΟ.

Πρόσφατα έχει προστεθεί στο μοντέλο και ένα πέμπτο επίπεδο ROI (Return on Investment) χωρίς να υπάρχει επίσημα. Με δεδομένη όμως την επικρατούσα κατάσταση σε αυτό το τοπίο των επιχειρήσεων, δεν θα είναι εκ των προτέρων εφικτή η αναδίφηση ασφαλών ή αξιόπιστων συμπερασμάτων.

Η παραπάνω επιλογή φαίνεται να είναι απολύτως συμβατή με την γενική προσέγγιση της έννοιας αξιολόγηση, δηλαδή την μέτρηση της απόδοσης της ορισμένης αξίας σε ένα σύστημα (στη περίπτωση του προγράμματος σε φορείς ΚΟΙΝΣΕΠ / ΚΑΛΟ) όπου επιτυγχάνεται :

1. Η απόδοση μιας ιδιότητας (θετικής, αρνητικής, ουδέτερης) στο φορέα
2. Το αποτέλεσμα και η δυνατότητα σύγκρισης με άλλες ομοειδείς περιπτώσεις και
3. Τον βαθμό επίτευξης ορισμένου σκοπού που εμπεριέχουν.

Τα προηγούμενα και οι επιλογές με βάση τις παραδοχές, είναι επίσης συμβατά με τον «κύκλο αξιολόγησης», όπως φαίνεται και στο ακόλουθο σχήμα.

Συμπληρωματικά των παραπάνω, θα μπορούσε να εφαρμοστεί και το μοντέλο CIPP σύμφωνα με το οποίο εξετάζονται και αξιολογούνται :

- Πλαίσιο (Context) που είναι το περιβάλλον με το οποίο σχετίζεται ο φορέας και έχει σχέση με τις ανάγκες του.
- Εισαγωγές (Input) που προσδιορίζονται οι πηγές όπως άνθρωποι, χώροι, συντελεστές παραγωγής, υλικά, οικονομικοί πόροι.
- Διαδικασίες (Process) όπου παρέχεται μια αποτύπωση / διαμορφωτική αξιολόγηση για την εξέλιξη του φορέα και
- Προϊόντα (Products) που αναφέρεται στα παραγόμενα προϊόντα (ή υπηρεσίες) και κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι στόχοι.

Ερωτηματολόγιο

Ακολουθεί το ερωτηματολόγιο όπως έχει διαμορφωθεί με βάση τα ανωτέρω.

A) Στοιχεία για τον φορέα ΚΟΙΝΣΕΠ / ΚΑΛΟ – Ταυτότητα φορέα

Επωνυμία φορέα ΚΟΙΝΣΕΠ/ΚΑΛΟ

Ημερομηνία έναρξης

___/___/___

ΑΓΕΜΚΟ

Είδος Φορέα Κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας

- ΚοινΣεπ ΚοιΣΠΕ Συνεταιρισμός εργαζομένων
 ΚοινΣεπ Ευάλωτων Κοινωνικών Ομάδων ΚοινΣεπ Ένταξης Ειδικών Ομάδων
 ΚοινΣεπ Συλλογικής & Κοινωνικής Ωφέλειας
 ΑΜΚΕ, Αστικός συνεταιρισμός, Αστικές εταιρίες Άλλο

- Ημαθία Θεσσαλονίκη Κιλκίς
 Έδρα φορέα Πέλλα Πιερία Σέρρες
 Χαλκιδική Άλλο _____

Αρ. ΦΕΚ σύστασης _____ Αρ. μελών : >5 >7

Αριθμός μελών Διοικούσας επιτροπής >3 >5 >7

Κατά την ίδρυση του φορέα χρησιμοποιήθηκαν υπηρεσίες από τρίτους :

- Δικηγόρο Λογιστή Μηχανικό
 Σύμβουλο Δημόσια Δομή Δίκτυο ΚΟΙΝΣΕΠ

B) Δραστηριότητα και Οικονομικές συναλλαγές

1. Ο φορέας σας, συμμετέχει σε :

- I. Διαγωνισμούς με δημόσιες συμβάσεις ; ΝΑΙ ΟΧΙ
 II. Προγραμματικές συμβάσεις ; ΝΑΙ ΟΧΙ
 III. Προσκήσεις ιδιωτικών επενδύσεων ΕΣΠΑ ; ΝΑΙ ΟΧΙ
 IV. Προσφορές και συμβάσεις στον ιδιωτικό τομέα; ΝΑΙ ΟΧΙ

2. Ο φορέας σας διαθέτει διαδικτυακό τόπο ; ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ αναφέρατε : _____

Αν ΟΧΙ ποιοι οι βασικότεροι λόγοι ; _____

3. Ο φορέας σας κάνει χρήση ηλεκτρονικής αλληλογραφίας; ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ αναφέρατε : _____

Αν ΟΧΙ ποιοι οι βασικότεροι λόγοι ; _____

4. Κάνετε χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικής τραπεζικής; ΝΑΙ ΟΧΙ

5. Ο φορέας σας που παρέχει τις υπηρεσίες ή τα προϊόντα του ;

ΟΤΑ / Δημόσιο Ιδιωτικό τομέα Μεμονωμένους Πολίτες

6. Ο φορέας σας έχει και εργαζόμενους μη μέλη; ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, αναφέρατε αριθμό : _____

7. Ο φορέας σας έχει εθελοντές για την άσκηση των δραστηριοτήτων του ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ ποιος ο αριθμός τους ; _____

8. Ποια τα βασικά συνολικά ετήσια οικονομικά μεγέθη του φορέα σας ;

Κύκλος εργασιών : € _____ Λειτουργικές δαπάνες : € _____

Κεφάλαιο Κίνησης : € _____ Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις : € _____

9. Θεωρείτε τον φορέα σας οικονομικά βιώσιμο για το επόμενο έτος ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΟΧΙ αναφέρατε τους τρεις βασικούς λόγους, ελλείψεις ή αδυναμίες :

1. _____
2. _____
3. _____

10. Θεωρείτε ότι πρέπει να διευρύνετε το πελατολόγιό σας ; ΝΑΙ ΟΧΙ

11. Έχετε πλάνο επέκτασης των δραστηριοτήτων σας για τις επόμενες οικονομικές χρήσεις ;

ΝΑΙ ολοκληρωμένο ΟΧΙ Υπό σύσταση Υπό σκέψη

12. Στη τρέχουσα οικονομική χρήση, οι επιδόσεις του φορέα είναι :

εντός των στόχων Εκτός στόχων Δεν έχουν τεθεί στόχοι.

Γ) Ικανοποίηση συμμετεχόντων

13 Από τη συμμετοχή σας στον φορέα, πόσο ικανοποιημένος / η είστε ως προς το εισόδημά σας ;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5	6

14. Διακρίνετε προοπτική εξέλιξης και αύξησης του εισοδήματός σας την επόμενη οικονομική χρήση;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5	6

15. Εφαρμόζετε προγράμματα εκπαίδευσης οποιουδήποτε τύπου στα μέλη του φορέα για την ενδυνάμωση των γνώσεων σας ;

ΟΧΙ	Πολύ Λίγο	Λίγο	Αρκετά	ΝΑΙ	Διαρκώς
1	2	3	4	5	6

16. Συνολικά πόσο ικανοποιητική θα βαθμολογούσατε τη δραστηριότητα του φορέα σας;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5	6

Δ) Τοποθέτηση στην αγορά, δικτύωση και ανταγωνισμός

17. Στο τομέα και στη περιοχή που δραστηριοποιείται ο φορέας σας, υπάρχει ανταγωνισμός και άλλοι φορείς με ίδιες ή παρόμοιες υπηρεσίες (ή προϊόντα) ;

ΝΑΙ ιδιωτικός τομέας ΝΑΙ, άλλες ΚΟΙΝΣΕΠ ΝΑΙ, δημόσιες δομές ΟΧΙ

18. Η τοπική κοινωνία έχει ανταποκριθεί θετικά στην ύπαρξη και λειτουργία του φορέα σας ;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5	6

19. Οι τοπικοί φορείς (ΟΤΑ, Περιφέρεια κα) έχουν ανταποκριθεί θετικά στην ύπαρξη και λειτουργία του φορέα σας ;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5	6

20. Θεωρείτε ότι παρέχετε υπηρεσία ή προϊόντα που ανταποκρίνονται σε ζήτηση και καλύπτουν τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας ;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5	6

21. Συμμετέχετε σε κάποια πρωτοβουλία για δικτύωση των ΚΟΙΝΣΕΠ μέσω μιας ένωσης ;

ΝΑΙ ΟΧΙ Αν μας προταθεί ΝΑΙ Δεν έχουμε ενημέρωση

22. Έχετε κάποιες πιστοποιήσεις του φορέα ή των μελών ;

ΝΑΙ ΟΧΙ Δεν έχουμε ενημέρωση

Θέλουμε να αποκτήσουμε αλλά έχει υψηλό κόστος

